

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Tomáš Panocha

**Regulace finančních trhů a úloha compliance
v rámci České republiky**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Petr Kotáb, Ph.D.

Katedra finančního práva a finanční vědy

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 09. 12. 2021

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou prací vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 157 840 znaků včetně mezer.

Tomáš Panocha

V Praze dne 09. prosince 2021

Na tomto místě bych rád poděkoval všem přednášejícím na Právnické fakultě Univerzity Karlovy, zvláště pak JUDr. Petru Kotábovi, Ph.D., vedoucímu mé diplomové práce, Mgr. Janu Bouškovi za cenný vhled a připomínky k mé práci a celé mé rodině za obrovskou míru podpory, pochopení a trpělivosti.

Obsah

Úvod	1
1. Finanční trhy a jejich regulace	4
2. Legislativní základna regulace finančních trhů	6
2.1. Národní úprava	7
2.1.1. Nelegislativní akty ČNB	9
2.1.1.1. Úřední sdělení	9
2.1.1.2. Dohledové benchmarky	9
2.1.1.3. Míra vynutitelnosti úředních sdělení a dohledových benchmarků	10
2.2. Evropskounijní úprava	11
2.3. Samoregulace	14
2.4. Mezinárodní standardy	16
2.5. Snaha ČNB o zprostředkovanou závaznost nelegislativních aktů	19
3. Teoretické vymezení corporate governance a compliance	21
3.1. Definice pojmů, jejich znaky a charakteristika	22
3.1.1. Termín Corporate governance	22
3.1.2. Principy corporate governance	25
3.1.3. Vhodné organizační uspořádání	27
3.2. Termín Compliance	34
3.2.1. Charakteristika compliance	34
4. Právní úprava compliance v bankovníctví	37
4.1. Právní úprava obecných požadavků řídicího a kontrolního systému se zaměřením na vnitřní kontrolu a compliance	37
4.2. Právní úprava organizační struktury a střetu zájmů	41
4.3. Právní úprava systému vnitřní kontroly	43
4.4. Právní úprava funkce compliance	44
4.5. Evropskounijní úprava ŘKS a compliance v bankovníctví	45

4.5.1	CRD IV	46
4.6.	Úprava ŘKS a compliance v nelegislativních regulatorních normách	48
4.6.1.	Úřední sdělení a benchmarky ČNB	48
4.6.2.	Obecné pokyny a doporučení EBA.....	52
5.	Porovnání teoretického vymezení ŘKS a compliance a jejich právní úpravy v bankovníctví	57
	Závěr	59
	Seznam použitých zkratk	62
	Seznam použitých zdrojů.....	64
1.	Seznam použité literatury	64
2.	Seznam použitých internetových zdrojů	65
3.	Seznam použitých právních předpisů	66
4.	Seznam použité judikatury.....	68
5.	Seznam ostatních zdrojů	68
	Abstrakt.....	70
	Regulace finančních trhů a úloha compliance v rámci České republiky	70
	Abstract.....	71
	Financial market regulation and role of compliance function in the Czech Republic	71

Úvod

Vývoj finančních trhů posledních desetiletí přináší stále komplexnější rizika spojená s volatilitou a obtížnou predikovatelností ekonomického vývoje, změnou spotřebitelských trendů, finančními inovacemi, přeshraničním poskytováním služeb a růstem konkurence, finančními krizemi, přírodními katastrofami a teroristickými riziky. Mimo jiné i za účelem zmírnění dopadů těchto rizik prostřednictvím posílení úrovně ochrany spotřebitele a finanční stability finančních institucí a celého finančního systému, je na národní, evropské i mezinárodní úrovni přijímána stále nová a robustnější regulace finančního trhu a jeho jednotlivých sektorů.

Aby tato extenzivní pravidla mohla být v praxi efektivně vynucována, bylo nezbytné legislativně zakotvit požadavky na průběžnou kontrolu jejich dodržování. Tato kontrola je v zásadě dvojího charakteru, a to vnitřní a vnější, přičemž dalším dělícím kritériem může být i povaha veřejnoprávní či soukromoprávní kontroly. Veřejnoprávní a vnější prvek kontroly plnění regulatorních požadavků je představován především tzv. orgány dohledu nad finančním trhem, tj. v případě České republiky Českou národní bankou. Dílčí pravomoci nalezneme také u dalších orgánů, jako třeba ČOI, Finančního arbitra, Finančně analytického úřadu atd. Prvky vnější kontroly vykonávané soukromoprávními subjekty lze nalézt např. v povinnosti statutárního auditu. Určité prvky vnější kontroly nalezneme nicméně i v jiných podnikatelských odvětvích, byť tato kontrola není zpravidla vykonávána tolika orgány a v takovém detailu a frekvenci. Zajímavější specifikum však mají finanční instituce, na rozdíl od většiny ostatních obchodních korporací, v oblasti tzv. vnitřní kontroly plnění regulatorních požadavků.

Kontrola souladu činnosti obchodní korporace s platným právem je sice nedílnou součástí běžné správy korporace a bez jakýchkoliv pochybností ji lze podřadit pod péči řádného hospodáře při výkonu činnosti statutárního orgánu, v případě některých finančních institucí je nicméně požadavek na vnitřní kontrolu souladu s regulatorními požadavky výslovně formalizován, a to mj. prostřednictvím požadavku na zavedení a udržování tzv. „funkce compliance“.

Compliance je moderní a stále častěji zmiňovaný pojem, a to i v souvislosti s jinými oblastmi práva. Spolu s tím, jak se této oblasti práva věnuje stále širší okruh osob, nicméně vzrůstá i míra nepochopení, či alespoň nejistoty v tom, co to compliance vlastně je, jaká je jeho povaha, jak má být organizačně začleněno do činností obchodní korporace, jakými předpisy je případně upravena jeho činnost, zda má čistě právní povahu, či má být spíše procesně orientované, a tak dále a tak podobně.

A o co se tedy jedná? Přeložíme-li pojem compliance z angličtiny, kde vznikl, získáme ekvivalent soulad. V právních souvislostech je poté compliance zmiňováno především jako činnost zajišťování souladu s právními předpisy.

Z pohledu studenta právnické fakulty je význam vzájemné interakce compliance s právem stěžejní. Nelze si nepovšimnout velké řady inzerátů na pracovních serverech, které nabízejí pozice „Legal and Compliance specialist“, nicméně lze najít i pracovní pozice, které se jmenují již jen „Compliance specialist“, a vyžadují např. strojní, stavební, lékařské, farmaceutické či dokonce softwarově orientované vzdělání. Jedná se stále o to samé compliance? Je právně orientované compliance nadřazené tomu věcně orientovanému, zaměřenému např. na farmaceutické postupy? Jinak řečeno, jedná se stále o stejné zajišťování souladu s právními předpisy, kde se pouze liší jejich předmět úpravy? Anebo se jedná o odlišný typ „souladu“, kde je podstatné jiné než právní vzdělání? V této souvislosti nelze nezmínit různorodé běžně používané pojmy např. „legal compliance“, „process compliance“ či „data compliance“. Tři anglická pojmenování pro tutéž činnost, nebo tři samostatně vykonávané aktivity? Může a má právně pojatá „legal compliance“ posuzovat i procesy a data ve společnosti? Na první pohled si pravděpodobně odpovíme, že ne, nicméně co když zohledníme např. právní úpravu ochrany osobních údajů, kde GDPR vyžaduje pravidelné aktualizace zastaralých osobních údajů (což lze s velkou nadsázkou označit za požadavek na řízení datové kvality) a dále vyžaduje např. analýzu vnitřních procesů společnosti za účelem posouzení jejich přiměřenosti a oprávněnosti ve vztahu ke zpracovávaným osobním údajům? Pak již odpověď pravděpodobně nebude tak jistá a rychlá, a pravděpodobně ve většině případů nebude ani zcela přesná.

Čím více o dané problematice budeme přemýšlet, tím více otázek se bude objevovat. I proto jsem se rozhodl v této práci compliance zejména po právní stránce zanalyzovat a na mnohé z výše uvedených otázek, ale i na mnoho dalších, dosud nevyřčených, nalézt odpovědi.

Vzhledem k nastíněné působnosti compliance bylo třeba zásadním způsobem zúžit zaměření práce a zohledňovaných skutečností. Rozhodl jsem se věnovat především samotné podstatě compliance a nikoliv jeho specifikům ve všech jednotlivých sektorech a oblastech jeho uplatnění. I tak bylo nicméně nezbytné jeden ze sektorů vybrat, a ten detailně zanalyzovat – a to alespoň v rozsahu, v jakém stanoví požadavky na výkon compliance. Pro tyto účely jsem zvolil právě oblast regulace finančních trhů, neboť se spolu s farmaceutickým sektorem jedná o první oblast, ve které se compliance začalo uplatňovat, a zároveň i veřejnoprávně vyžadovat. Vzhledem k enormnímu rozsahu sektoru regulace finančních trhů jsem jako referenční dílčí sektor zvolil oblast bankovníctví.

Cílem této práce tak je stručné vymezení a odůvodnění potřeby regulace finančních trhů, resp. bankovníctví, čímž získáme povědomí o smyslu a konceptu systému, jehož je compliance nedílnou součástí. V dalším kroku zanalyzujeme postavení, cíle a činnosti compliance v teorii i bankovní praxi a jeho interakci s rozličnými dotčenými útvary, organizacemi či osobami, ať již uvnitř společnosti či navenek. Jinými slovy tam, kde bude v právní úpravě chybět výslovná definice či požadavek na compliance, si vypomůžeme výkladem nepřímých požadavků tak, abychom v závěru měli v ideálním případě ucelenou představu o postavení, cílech a činnostech compliance v bankovníctví. Mnohdy bude pravděpodobně nezbytné si vypomoci nezávaznými metodickými stanovisky či doporučeními, neboť lze předpokládat, že právně závazná úprava postavení a náplně činnosti compliance nebude dostatečně detailní.

Metody použité při zpracování práce budou převážně analýza a syntéza odborné literatury, právních i metodických předpisů. Při zpracování práce zároveň vycházím ze základní hypotézy, že činnosti compliance jsou mnohem širší, než většinou vykládané a zmiňované zajišťování souladu s právními předpisy, resp. mnohem širší než výše letmo zmíněné právně orientované „legal compliance“. Domnívám se, že nedílnou součástí celého compliance systému jsou ověřování správnosti nastavení systémů, procesů, aktuálnost dat atd., což výrazně přesahuje činnosti, které vykonává, nastavuje či vyhodnocuje právník společnosti, a že se tak svojí podstatou nejedná pouze o další agendu právního oddělení, ale o agendu mezioborovou. Po provedení analýzy v samotném těle práce, budou tyto předpoklady v závěru vyhodnoceny. Primárně samozřejmě ve vztahu k sektoru bankovníctví, nicméně předpokládám, že i tak bude možné povahu compliance obecně vyhodnotit i ve vztahu k jiným oblastem činnosti obchodních korporací.

1. Finanční trhy a jejich regulace

„Finanční trh je systém institucí a instrumentů zajišťující pohyb peněz a kapitálu ve všech formách mezi různými ekonomickými subjekty na základě nabídky a poptávky.“ (J. Dědič)¹

Můžeme konstatovat, že celosvětově se jedná o jeden z nejdůležitějších segmentů ekonomiky. Přeneseně lze konstatovat, že se jedná o „krevní oběh“, kterým proudí finance mezi různými ekonomickými subjekty.

„Regulací finančních trhů se rozumí stanovení závazných norem a podmínek fungování finančních institucí a za dohled bývá označována následná kontrola dodržování těchto pravidel a vyvozování důsledků z jejich porušení. Cílem dohledu však není zabránit selhání každého jednotlivého subjektu na finančních trzích ani nahradit funkci soudů.“²

Po globální finanční krizi vyšlo najevo, že regulace finančního trhu je vysoce potřebná a žádoucí. Důvodem je fakt, že krach finanční instituce spojený se ztrátou spravovaných finančních prostředků by se velmi negativně odrazil na situaci velkého množství klientů takovéto instituce a skrze ně pak zprostředkovaně i na stavu státní ekonomiky. Ať už ve formě poklesu kupní síly, nebo nutností státní intervence směřující k záchraně takové instituce s negativním dopadem na veřejné rozpočty.

„Formulace cílů regulace úzce souvisí se zdůvodněním její existence a často se odvíjí od existence tržních selhání, která lze pomocí regulace úplně eliminovat nebo alespoň výrazně omezit.“³

Regulaci lze vnímat jako soubor předpisů, pravidel a norem upravujících fungování institucí, které na finančních trzích operují, a jejichž cílem je zvýšení ochrany klientů, stability a bezpečnosti těchto institucí a prostřednictvím toho i trhu samotného. Konkrétně lze za prvky regulace považovat například požadavky na kapitálovou přiměřenost, minimální bankovní rezervy, nebo informační povinnosti vůči veřejnosti či orgánu dohledu. Regulaci pak doplňuje právě výkon dohledu, který je možný rozlišovat z hlediska toho,

¹ Dědič, J., Marčanová, J., Vild, Jan. Právo cenných papírů a kapitálového trhu, 1. vydání, Praha: PROSPEKTRUM, 2000, ISBN: 80-7175-084-0

² Regulace a dohled nad kapitálovým trhem. Česká národní banka. - <https://www.cnb.cz/cs/dohled-financi-trh/vykon-dohledu/postaveni-dohledu/regulace-a-dohled-nad-kapitalovym-trhem/> [cit. 15. 05. 2021]

³ Blahová, Nad'a. Rizika bank a jejich regulace. Jesenice: Ekopress, 2018. ISBN 978-808-7865-477

kdo jej provádí. Jednak vnitřní, který je prováděn mj. oddělením compliance a jenž garantuje, že daná instituce je v souladu se vším, co je povinna a případně v rámci seberegulace se zavázala dodržovat. A dále pak vnější, který je vykonáván z pozice státní autority, primárně prostřednictvím ČNB, který má vynucovací a sankční pravomoc.

Regulaci i dohled můžeme vnímat na dvou úrovních. Národní, kdy regulaci a dohled vykonávají národní instituce, jako například právě výše zmíněná ČNB. Mezinárodní je pak reprezentován řadou organizací, které vydávají standardy pro finanční trhy, ty ale mají často pouze doporučující, potažmo poradní funkci. Finanční instituce je však velmi často dobrovolně zapracovávají do svých vnitřních pravidel, například prostřednictvím tzv. kodexů corporate governance, kterými stanovují etické standardy zaměstnanců a zároveň na trhu navyšují svůj reputační kredit. Zvláštním subjektem je pak Evropská unie, která přijímá své vlastní regulační požadavky, jejichž transpozice do legislativ jednotlivých členských států EU je částečně mandatorní a částečně na dobrovolné bázi, která však může pro stát představovat specifické přísnější důkazní povinnosti. V určité míře pak lze tvrdit, že právě tato evropskounijní legislativa na poli regulace reflektuje mezinárodní trendy, kdy zapracovává mezinárodní standardy a doporučení, čímž je činí více či méně závaznými pro jednotlivé členské státy.

Nejen z teoretického pohledu, ale i s ohledem na předmět úpravy základních právních předpisů a standardů upravujících povinnosti finančních institucí, lze finanční trh rozdělit do 3 základních oblastí, kterými jsou bankovníctví, pojišťovnictví a kapitálový trh. Toto základní rozdělení nesleduje pouze legislativa jako taková, ale odpovídá mu také organizační uspořádání mezinárodních i evropských orgánů, které jsou pověřeny přijímáním uznávaných standardů či vynutitelných právních předpisů v oblasti finančního trhu. Zatímco v případě ČNB funkčně pokrývá všechny tři oblasti finančního trhu, v zahraničí není výjimkou, že orgánů dohledu existuje hned několik, a to často dle rozdělení podle jednotlivých sektorů finančního trhu. Pro informaci je vhodné alespoň zmínit, že toto sektorové uspořádání v České republice existovalo do roku 2006, kdy bylo několik do té doby samostatně fungujících dohledových orgánů sjednoceno právě pod ČNB⁴. Uspořádání evropských a mezinárodních „dohledových“ orgánů, resp. orgánů oprávněných k vydávání standardů a legislativních aktů, bude velmi stručně zmíněno v dalších částech této kapitoly spolu se stručným popisem dané úrovně tvorby norem regulace finančního trhu.

⁴ Zákon č. 57/2006 Sb., o změně zákonů v souvislosti se sjednocením dohledu nad finančním trhem

2. Legislativní základna regulace finančních trhů

Tato kapitola se zabývá právními normami, standardy a předpisy upravujícími problematiku finančních trhů, a to jak z hlediska národního, tak mezinárodního a specificky pak z pohledu evropskounijního.

Z právního pohledu konzervativním a primárním způsobem regulace obchodních společností jsou závazné právní předpisy, popřípadě metody dobrovolné samoregulace, označovány v teorii jako tzv. „*hard law a soft law*“. Pod termínem *hard law* si můžeme představit především zákony, mezinárodní smlouvy či nařízení, tedy pravidla, která mají státní, unijní nebo mezinárodní povahu, ale spojuje je přímá vynutitelnost autoritou státních orgánů. Obchodní společnosti jsou tedy k jejich dodržování přímo nuceny hrozbou sankcí založených těmito právními povinnostmi. Na druhou stranu termín *soft law* označuje různá samoregulační opatření, která si obchodní společnost na základě etických, reputačních, nebo ekonomických důvodů sama uložila. Požadavek na jejich dodržování může rovněž vyplývat z členství v profesní asociaci, která tyto požadavky přijímá v rámci samoregulace sektoru, jako například Česká bankovní asociace, nebo Česká asociace pojišťoven. Jejich prameny pak lze nejvíce nalézt v samoregulačních kodexech. Kodexy samotné můžeme definovat jako „soubor doporučení, principů a standardů nejlepší či dobré správy (*best practice*) vztahující se k vnitřnímu řízení společnosti, jehož přijetí je jedním z pozitivních faktorů efektivního fungování a prosperity společnosti“.⁵ Aplikaci kodexů corporate governance podporuje a uznává mnoho zemí po celém světě a jejich seznam, byť ne zcela kompletní, lze nalézt na webu European Corporate Governance Institute⁶.

⁵ HURYCHOVÁ, K., SÝKORA, M. *Compliance programy (nejen) v České republice*, Praha: Wolters Kluwer, 2018, s.234 ISBN: 978-80-7552-667-0

⁶ European Corporate Governance Institute - <https://ecgi.global/content/codes-0> [cit. 15. 05. 2021]

2.1. Národní úprava

Legislativní úprava vnitrostátní regulace finančních trhů vychází zprostředkovaně přímo z Listiny základních práv a svobod a to z čl.26. odstavce 1) a 2):

(1) Každý má právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu, jakož i právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost.

(2) Zákon může stanovit podmínky a omezení pro výkon určitých povolání nebo činností.

Tento článek je pro samotnou regulaci finančních trhů klíčový, když odstavec 1) garantuje svobodu podnikání, zatímco odstavec 2) garantuje možnost omezení této svobody pouze zákonem. Vzhledem k tomu, že regulace finančního trhu stanovuje sama o sobě pravidla, jež je nutné naplnit pro možnost na finančních trzích podnikat, tak svobodu garantovanou článkem 1) v zásadě omezuje. Stanoví tedy základní princip regulace a tím je, že k omezení podnikání může docházet pouze zákonem.

Další zakotvení pak můžeme nalézt v Ústavě České republiky, a to čl 98. odstavce 1) a 2):

(1) Česká národní banka je ústřední bankou státu. Hlavním cílem její činnosti je péče o cenovou stabilitu; do její činnosti lze zasahovat pouze na základě zákona

(2) Postavení, působnost a další podrobnosti stanoví zákon.⁷

Odstavec 2) odkazuje na zákon 6/1993 Sb. o České národní bance⁸, který hned ve svém §1 odstavci 1) uvádí výslovné zmocnění k výkonu dohledu na finančním trhu.

Česká národní banka je ústřední bankou České republiky, orgánem vykonávajícím dohled nad finančním trhem a orgánem příslušným k řešení krize.

Právní předpisy upravující regulaci finančního trhu mají několik forem a vytváří je řada subjektů. Oproti obecné hierarchii právních norem najdeme v případě regulace finančního trhu některá specifika.

⁷ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

⁸ Zákon č. 6/1993 Sb., o České Národní bance

Autorem primární legislativy je nejčastěji Ministerstvo financí ČR, které na tomto úseku odpovídá za tvorbu a koncepci zákonů. Za dílčí oblasti úpravy, ať již obecných požadavků na obchodní korporace, nebo regulace soukromoprávních vztahů a smluv (tj. z pohledu finanční instituce jejích produktů) odpovídá povětšinou Ministerstvo spravedlnosti. Dohledovou, povolovací a licenční pravomoc má pak ČNB, která k přímé regulaci finančního trhu využívá své vyhlášky a opatření obecné povahy, ale také tzv. úřední sdělení a dohledové benchmarky. Dohledovými pravomocemi je dále nadán i již v úvodu zmiňovaný Finanční arbitr či Finančně analytický úřad. Podíl posledních dvou jmenovaných orgánů na regulaci finančního trhu je však relativně omezený a nebude jim tak dále věnována pozornost. Naopak ČNB a její úřední sdělení a dohledové benchmarky tvoří výrazné specifikum regulace finančního trhu oproti jiným regulovaným sektorům a tyto instituty si tak dále detailněji vysvětlíme.

Mezi stěžejní regulatorní a dohledové normy vydané tuzemskými orgány pak konkrétně patří:

- zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance
- zákon č. 21/1992 Sb., o bankách
- zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví
- zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu
- zákon č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech
- zákon č. 370/2017 Sb., o platebním styku
- zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu
- vyhláška 163/2014 Sb., o výkonu činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry, ale i např.
- opatření obecné povahy, kterým se určují prvky kritické infrastruktury v odvětví finanční trh a měna.

K výše uvedenému je podstatné zmínit, že velká část regulatorních pravidel nevychází z originální české legislativy, ale je ať už formou přímo aplikovatelných nařízení, nebo transponováním směrnic vydaných institucemi Evropské unie, do našeho právního řádu přenesena.

2.1.1. Nelegislativní akty ČNB

2.1.1.1. Úřední sdělení

Na základě ustanovení §49a odst.3) zákona o ČNB „Česká národní banka vydává úřední sdělení České národní banky, kterými informuje zejména o rozhodnutích bankovní rady o úrokových sazbách, o výkladových stanoviscích České národní banky, o podmínkách pro provádění obchodů České národní banky a o skutečnostech důležitých pro osoby, které působí na finančním trhu.“⁹

Přestože možnost vydávat úřední sdělení vyplývá pro ČNB přímo ze zákona o ČNB, nejedná se v případě úředního sdělení ani zprostředkovaně o právní předpis ani závazné rozhodnutí, což potvrdil ve svých rozhodnutích i Nejvyšší správní soud¹⁰: V teoretické rovině by úřední sdělení měla veřejnosti, a zejména dohlíženým subjektům, transparentně sdělovat očekávání správního orgánu, jím aplikovaný výklad právních povinností, atd. Viz například Úřední sdělení ze dne 5. srpna 2020 k výkladu pojmů důvěryhodnost a odborná způsobilost¹¹, kde je uvedeno: „Česká národní banka tímto úředním sdělením podává výklad pojmů důvěryhodnost a odborná způsobilost pro účely jejich počátečního a průběžného posuzování“.

S ohledem na způsob přijímání úředních sdělení, kde absentuje plnohodnotný legislativní proces, zpravidla i legisvakantní lhůta apod., není užití úředních sdělení k dodatečné regulaci požadavků neobsažených v zákoně, vyhlášce či evropských předpisech vhodné a v zásadě s ohledem na požadavek právní jistoty ani možné.

2.1.1.2. Dohledové benchmarky

Druhým významným nástrojem využívaným ČNB v rámci dohledové praxe, který stojí mimo standardní systém právních norem, přestože určitým způsobem zprostředkovaně zavazuje své adresáty, jsou tzv. „dohledové benchmarky“. Jedná se o určité veřejně publikované „ideální“ standardy plnění regulatorních

⁹ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, §49, odst.3)

¹⁰ Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 11. 2006, čj. 2 Ao 1/2006-47

¹¹ Úřední věstník ČNB částka 18/2020, 23. Úřední sdělení České národní banky ze dne 5. srpna 2020 k výkladu pojmů důvěryhodnost a odborná způsobilost

povinností, které stanoví sekce dohledu nad finančním trhem ČNB na základě své dohledové praxe. Pokud subjekt finančního trhu prokáže jejich plnění, tak sekce dohledu v případě, který benchmark upravuje, předpokládá správnost a soulad postupu finanční instituce s regulatorními pravidly. Naopak jejich nedodržení neznamená automatické porušení pravidel, ale dotyčný subjekt, pokud je vystaven kontrole musí soulad s pravidly dohledu nad finančními trhy prokazovat a odůvodňovat. V této souvislosti je na místě uvést, že sekce dohledu sama předpokládá, že parametry stanovené benchmarky mohou být jejich adresáty rozporovány, a to i soudní cestou. Proto v jejich textu předem uvádí, že se jedná jen o odborný názor pracovníků sekce dohledu, zároveň ale uvádí, že parametry v takovém textu obsažené budou využity při posuzování daného konkrétního případu. Například dohledový benchmark k odkazům uvedeným v pojistné smlouvě uvádí, že „*Informace obsažené v tomto materiálu vyjadřují názor pracovníků sekce dohledu nad finančním trhem ČNB, který je aplikován v dohledové praxi. Soud a případně i bankovní rada ČNB mohou zaujmout odlišný názor. Postup v souladu s informacemi v tomto materiálu však bude ČNB při výkonu dohledu nad finančním trhem považovat, v mezích okolností konkrétního posuzovaného případu, za postup v souladu s relevantními právními předpisy vztahujícími se k dané oblasti*“¹².

2.1.1.3. Míra vynutitelnosti úředních sdělení a dohledových benchmarků

Jak je patrné z výše uvedeného, po právně-teoretické stránce ani jeden z nelegislativních institutů ČNB není způsobilý přímo založit práva a povinnosti subjektům finančního trhu. Oba instituty svojí povahou v zásadě slouží k transparentnímu sdělení očekávání orgánu dohledu. Vzájemný vztah obou institutů a nezbytnost existence obou ponechme stranou. Pro naše účely postačí spokojit se s konstatováním, že dopady obou aktů na subjekty finančního trhu jsou v zásadě stejné.

Pouze ve výjimečných případech lze teoreticky akceptovat taková úřední sdělení, která v rámci přímé zákonné úpravy a zmocnění k vydání úředního sdělení budou poskytovat specifickou, spíše technickou úpravu, která byť bude uveřejněna tímto způsobem, bude mít přímé dopady na regulované subjekty. Aby tento postup byl v souladu s ústavním pořádkem, je však nezbytné, aby metodika pro stanovení obsahu úředního sdělení byla v zákoně dostatečně specifikována a neponechávala žádný prostor pro případnou svévoli ČNB. Takovým postupem v minulosti byla vydávána např. úřední sdělení upravující aktuální výši

¹² Dohledový benchmark ČNB č. 3/2019, Odkazy v pojistné smlouvě a pojistných podmínkách na jiné dokumenty

tzv. technické úrokové míry podle zákona o pojišťovnictví¹³. Způsob stanovení maximální výše technické úrokové míry byl nicméně obsažen v závazných právních předpisech na úrovni zákona a jeho prováděcí vyhlášky¹⁴, a ČNB prostřednictvím úředních sdělení v zásadě pouze transparentním způsobem uveřejňovala¹⁵ výsledek svého výpočtu a následného správního uvážení. Byť takto vyhlášená hodnota měla konkrétní nezanedbatelné finanční i obchodní dopady na činnost pojišťoven, byl postup dostatečně detailně upraven závaznými právními předpisy tak, aby bylo pro vyhlášení této hodnoty možno použít úřední sdělení

2.2. Evropskounijní úprava

Následkem poslední finanční krize došlo k významné revizi organizačního uspořádání dohledu nad finančním trhem a změně hierarchie právních norem regulujících oblast finančního trhu v Evropské unii. Pro tuto změnu, která nabyla účinnosti v roce 2011, je klíčové číslo 3. Organizační uspořádání evropského dohledu nad finančním trhem je totiž tříúrovňové, stejně tak jako je v zásadě tříúrovňová jeho regulace. Pro účely této práce si připomeneme pouze základní souvislosti nezbytné pro uvedení dalších kapitol. Případné organizační a legislativně-procedurální detaily spadají spíše do oblasti evropského práva a netřeba se jimi pro účely této práce dále zabývat.

Na evropské úrovni je organizace dohledu tvořena Evropskou radou pro systémová rizika (ESRB), jako první úrovní dohledu a třemi orgány dohledu na druhé úrovni – Evropským orgánem pro bankovníctví (EBA), Evropským orgánem pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění (EIOPA) a Evropským orgánem pro cenné papíry a trhy (ESMA). Až třetí úroveň dohledu tvoří národní dohledové orgány, včetně ČNB. V oblasti bankovníctví je jistým specifikem taktéž obezřetnostní dohled vykonávaný přímo Evropskou centrální bankou nad bankami zemí eurozóny.

¹³ Např. v úředním sdělení ze dne 11. února 2010 Česká národní banka sdělila, že „maximální výše technické úrokové míry, určená postupem stanoveným v § 12 odst. 1 vyhlášky č. 434/2009 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o pojišťovnictví, činí 2,5 %.“

¹⁴ Postup určení maximální výše technické úrokové míry byl stanoven v § 12 již zrušené vyhlášky č. 434/2009 Sb. ze dne 24. listopadu 2009, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o pojišťovnictví.

¹⁵ V § 65 odst. 4 zákona č. 277/2009 Sb. v dřívějším znění bylo uvedeno, že „maximální výši technické úrokové míry Česká národní banka zveřejňuje včetně jejích změn formou úředního sdělení ve Věstníku České národní banky.“

Jak již napovídá samotný název, „ESRB je odpovědná za makrobezpečnostní dohled nad finančním systémem v rámci Evropské unie. Pojem „makrobezpečnostní dohled“ je v nařízení o ESRB definován pouze nepřímým, jeho cílem má být předcházení systémovým rizikům pro finanční stabilitu v EU a výskytu rozsáhlých problémů na finančním trhu. Za tímto účelem má ESRB shromažďovat a analyzovat informace a identifikovat možná systémová rizika. V případě identifikace významného rizika vydává varování a dále doporučení k nápravným opatřením“¹⁶.

U tzv. evropských orgánů dohledu EBA, EIOPA a ESMA je na začátek nezbytné zmínit, že i přes jejich název nejsou až na dílčí zanedbatelné výjimky oprávněny přímými dohledovými pravomocemi vůči jednotlivým subjektům evropského finančního trhu. V zásadě všechna dohledová opatření i přes reformu architektury evropského systému dohledu (zatím) zůstávají na národní úrovni. Tyto orgány, resp. přesněji řečeno evropské agentury s vlastní právní subjektivitou, jsou nicméně nadány mnoha oprávněními vůči národním orgánům dohledu, a to včetně závazné mediace v případě řešení přeshraničních sporů. Těžiště činnosti Evropských orgánů dohledu spočívá ve snaze o zajištění jednotné úrovně dohledu a ochrany spotřebitele napříč jednotlivými členskými státy. Za tímto účelem Evropské orgány dohledu nejenom průběžně vyhodnocují a kontrolují způsob výkonu dohledu na národní úrovni, přijímají dohledové manuály, podporují výměnu informací atd., ale jsou nadány taktéž pravomocemi v rámci unijního legislativního procesu na úseku finančního trhu.

Unijní legislativa upravující finanční trh je od roku 2011 taktéž tříúrovňová. Akty jednotlivých úrovní se odlišují svojí povahou a způsobem jejich přijímání. Legislativní akty první úrovně bývají přijímány standardním evropským legislativním procesem a zjednodušeně lze konstatovat, že obsahují základní, často obecná práva a povinnosti, která jsou výsledkem politické shody ohledně stěžejních prvků celého budoucího regulatorního režimu. Tyto právní akty bývají standardně přijímány v podobě směrnice, a obsahují výslovné zmocnění k přijetí dalších prováděcích aktů v souladu s články 290, resp. 291 SFEU.

Druhá úroveň regulace má standardně podobu nařízení přijatých na základě zmíněného zmocnění. V závislosti na tom, zda je nařízení přijato procedurou podle čl. 290 nebo 291 SFEU pak může nabývat dvou podob, které jsou mj. patrné i z jejich názvu – buďto tzv. nařízení Komise v přenesené pravomoci, kterým se doplňuje právní předpis vyšší úrovně anebo tzv. prováděcí nařízení Komise, kterým se stanoví

¹⁶ J. Bouška, P. Sýkora: *EU zavedla novou architekturu dohledu. Co čeká pojišťovny?* In *Pojistný obzor* 1/2011, Professional Publishing 2011, s.6 ISSN: 0032-2393

prováděcí technické normy k předpisu vyšší úrovně. V praxi v obou případech dochází na základě zmocnění a uvedených článků SFEU k částečné delegaci pravomocí z Evropského parlamentu (a Rady) na Komisi. Zároveň tímto postupem narůstá význam Evropských orgánů dohledu, které jsou do legislativního procesu aktů druhé úrovně významně zapojeny – zejména v případě těch nařízení, kterými se stanoví prováděcí technické normy v zásadě Evropský orgán dohledu navrhne a přeloží ke schválení kompletní znění právního předpisu, přičemž jeho případná modifikace ze strany Komise se řídí přesně stanovenými postupy. Smyslem tohoto postupu je, aby předpis nejvyšší úrovně byl přijímán plnohodnotným legislativním postupem a předpisy druhé úrovně byly tvořeny nikoliv politickou reprezentací a jednotlivými členskými státy, ale primárně odborným evropským orgánem dohledu (který je tvořen zástupci orgánů dohledu jednotlivých členských států). Z povahy věci poté předpisy druhé úrovně samozřejmě nemohou obsahovat či měnit strategická rozhodnutí učiněná na úrovni předpisů první úrovně, a je jim tak svěřeno pouze doplnění anebo provedení práv a povinností v rámci výslovného zmocnění.

Výše nastíněný postup je samozřejmě značně zjednodušen, nicméně i tak si nelze nevšimnout výrazné podoby se způsobem přijímání vyhlášek v České republice.

I třetí úroveň normotvorby je obdobná tuzemským úředním sdělením ČNB, nicméně v případě tzv. evropských obecných pokynů a doporučení (guidelines and recommendations) můžeme na rozdíl od úředních sdělení mluvit o určité míře zprostředkované závaznosti vyplývající z přímo-použitelných předpisů EU. Nařízení o zřízení EBA/ESMA/EIOPA totiž v článku 16. odst. 1 stanoví povinnost, aby finanční instituce a národní orgány dohledu vynaložily veškeré úsilí, aby se vydanými obecnými pokyny a doporučeními řídily. Zatímco národním orgánům dohledu nařízení výslovně poskytuje možnost neplnění obecných pokynů odůvodnit, v případě finančních institucí zůstává pouze (měkká) povinnost vynaložit veškeré úsilí. Celkově je však režim obecných pokynů a doporučení označován jako „comply or explain“, tj. „splň anebo vysvětli“. A i přestože nařízení s odůvodňováním nesouladu jednotlivých institucí výslovně nepočítá, uplatnil by se tento postup v rámci výkonu dohledu i tak, a to při posuzování míry požadovaného vynaložení úsilí. Stejně jako v případě úředních sdělení, nemají obecné pokyny a doporučení povahu legislativních právních aktů, a spíše do detailu vysvětlují závazné právní akty a stanoví očekávání Evropských orgánů dohledu. Oproti úředním sdělením, jsou nicméně výrazně detailnější a preskriptivnější a nelze se tak ubránit pocitu, že jsou ještě více nežli úřední sdělení používána k jakémusi neformálnímu dotváření práva (evropským) správním orgánem. V praxi se musí ČNB ke každému obecnému pokynu a doporučení vyjádřit, a prostřednictvím svých internetových stránek informovat dohlížené subjekty, zda se

ČNB přihlásila k plnění daného obecného pokynu a doporučení, a totéž očekává při výkonu dohledu od jí dohlížených subjektů¹⁷.

S ohledem na povahu obecných pokynů a doporučení a způsob jejich přijímání vyvstává otázka možného sankcionování v případě jejich neplnění. Samotné porušení obecného pokynu nebo doporučení by dle mého názoru nemělo být správně-právně trestáno, a to ani s přihlédnutím k uváděnému čl. 16 stanovujícímu povinnost vynaložit veškeré úsilí. Potenciálně by však finanční instituce mohla být shledána odpovědnou z porušení povinnosti, kterou obecný pokyn a doporučení blíže provádí. S ohledem na zásady správného trestání nicméně i podpůrné použití obecného pokynu a doporučení považuji za diskutabilní a problematické.

2.3. Samoregulace

Specifickým zdrojem pravidel a standardů jsou pak jak na národní, tak mezinárodní úrovni profesní sdružení a organizace. Členstvím v nich se pak jednotlivé subjekty dobrovolně zavazují dodržovat pravidla a standardy jimi nastavené, zpravidla přísnější nebo detailnější než ty, které vyžaduje obecná legislativa. Členství v takovýchto sdruženích a organizacích přináší řadu výhod, ať už v podobě snahy o sjednocení tržních standardů poskytovaných služeb a podpory nastavení (nejen) právních mechanismů ve společnosti, silnější vyjednávací pozice s jednotlivými autoritami, nebo konzultační a informační pomoc v nejkratším možném čase. Nevýhodou pak je pochopitelně vyšší finanční i personální zátěž, plynoucí ze standardů, které jsou mnohdy výrazně vyšší, než běžnými předpisy a regulátory vyžadované minimum.

¹⁷ Guidelines and recommendations are, however, formally issued only once published in all relevant EU official languages on the EBA website. Within two months, competent authorities across the EU must inform the EBA whether they comply or intend to comply with the guidelines or recommendations. If a competent authority does not comply or does not intend to comply, it must inform the EBA of this and state reasons for non-compliance, as prescribed by the 'comply or explain' principle. If specified in the guidelines or recommendations, financial institutions might also have to report whether or not they comply. – Compliance with EBA regulatory products – <https://www.eba.europa.eu/about-us/legal-framework/compliance-with-eba-regulatory-products> [cit. 30. 05. 2021]

V případě tuzemské samoregulace je vhodné zmínit především aktivity České bankovní asociace. Za stěžejní považují Etický kodex ČBA¹⁸, který upravuje *pravidla chování pracovníků banky ve vztahu ke klientům, samotné bance, ale také k tomu, jak spravují své osobní a rodinné záležitosti. Rovněž kodex řeší vztahy banky a jejich zaměstnanců ke klientele. V neposlední řadě se zabývá i vzájemnými vztahy mezi jednotlivými bankami.*¹⁹ Další dva existující kodexy ČBA upravují zásady bankám podílejících se na stanovování sazby PRIBOR a práva klientů ve vztahu k bankám a naopak, včetně řešení vzájemných sporů²⁰. Vyjma kodexů ČBA vydává i nespočet standardů a doporučení členským bankám, kde namátkou lze zmínit Rámcový výklad některých ustanovení nařízení EU o ochraně fyzických osob (GDPR), Standard oceňování nemovitých věcí, ale i metodická doporučení k programu COVID III.²¹

Obdobné samoregulační aktivity, byť ve výrazně menším měřítku, vyvíjí také Česká asociace pojišťoven a Asociace pro kapitálový trh.

Stejně jako vynutitelné právní normy jsou i samoregulační normy přijímány také na evropské i mezinárodní úrovni. V případě bankovníctví se jedná především o Evropskou bankovní federaci (EBF) a Mezinárodní bankovní federaci (IBFed). Existuje ale mnoho dalších asociací pokrývajících větší či menší podíl bankovního trhu či jeho jednotlivých dílčích služeb či specifických oblastí – např. Evropská hypoteční federace atd. I tyto orgány vydávají samoregulační standardy na úseku své působnosti.

V neposlední řadě je nutné zmínit profesní asociace založené nikoliv na sektorové (např. výše uvedené bankovní asociace), ale funkcionální příslušnosti. Konkrétně v souvislosti s funkcí compliance považují za vhodné zmínit asociace compliance odborníků, a to např. Českou Compliance Asociaci, Mezinárodní Compliance Asociaci (ICA), European Network for Compliance Officers, Mezinárodní Federaci Compliance Asociací a nespočet dalších. Nutno podotknout, že žádná z výše uvedených asociací svým významem a mezinárodním uznáním na poli stanovování standardů na úseku nastavení kontrolních funkcí ve společnosti (mezi které, jak si dále ukážeme, compliance patří) zdaleka nedosahuje úrovně asociace z příbuzné oblasti, a to interního auditu. V případě Mezinárodního Institutu Interních Auditorů (IIA), a jeho

¹⁸ Etický kodex České bankovní asociace - <https://cbaonline.cz/eticky-kodex-cba> [cit. 30. 05. 2021]

¹⁹ Ibid

²⁰ České bankovní kodexy - <https://cbaonline.cz/kodexy-a-standardy?categoryType=Kodexy#content> [cit. 30. 05. 2021]

²¹ České bankovní standardy - <https://cbaonline.cz/kodexy-a-standardy?categoryType=Standardy#content> [cit. 30. 05. 2021]

české odnože Českého Institutu Interních Auditorů (ČIIA) dosahují jimi vydávané standardy vysoké odborné úrovně a jsou i často citovány odbornou literaturou.

Přestože standardy některých z výše uvedených organizací poskytují ucelený a srozumitelný pohled na úlohu compliance a jeho postavení v řídicím a kontrolním systému společnosti, jedná se v zásadě pouze o nezávaznou a nevynutitelnou samoregulaci. Jak nám ukáže poslední část této kapitoly, jedná se ale zároveň o standardy, jejichž promítnutí do vnitřních předpisů finanční instituce, ČNB obecným způsobem předpokládá v rámci řádné správy a řízení společnosti. To však za předpokladu, že tyto standardy nejsou v rozporu s platnou legislativou. ČNB tak obecně předpokládá, že tyto samoregulační standardy mohou doplňovat legislativní požadavky a navyšovat kvalitativní úroveň pravidel a předpisů nastavených v jednotlivých subjektech. Ohledně jejich vynutitelnosti však platí výše uvedené – jsou samy o sobě nevynutitelné. Povinnost zohlednění vybraných profesních standardů je blíže vysvětlena ve výše zmíněné poslední kapitole této části a pro doplnění je vhodné dopředu říci, že se vztahuje se i na tzv. mezinárodní standardy.

2.4. Mezinárodní standardy

Vyjma samoregulačních standardů, které jsou vytvářeny samotnými subjekty finančního trhu, resp. určitou skupinou profesních odborníků, upravující svojí vlastní činnost a oblasti s ní související, existují i mezinárodní standardy a doporučení vydávaná rozličnými subjekty s vazbou na veřejný sektor.

Při zohlednění sektorového modelu regulace finančního trhu lze za nejdůležitější tři orgány označit následující:

- Basilejský výbor pro bankovní dohled (Basel Committee for Banking Supervision – BCBS) při Bank for International Settlement²²

²² PAVLÁT, Vladislav. *Globální finanční trhy*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2013, s. 166. Edice EUPRESS. ISBN 978-80-7408-076-0.

- Mezinárodní sdružení orgánů dohledu v pojišťovnictví (International Association of Insurance Supervisors – IAIS)²³
- Mezinárodní organizace sdružující komise pro cenné papíry (International Organization of Securities Commissions – IOSCO) ²⁴

ČNB je signatářem všech tří uvedených mezinárodních organizací a aktivně se podílí na jejich činnosti.

V souladu s cílem práce se velmi stručně pozastavíme u BCBS. Tento výbor je součástí Banky pro mezinárodní platby (BIS), která sdružuje centrální banky a podporuje jejich měnovou a finanční spolupráci a zároveň slouží jako centrum pro výzkum, výměnu informací a diskusi ohledně měnové a finanční stability. Vzhledem k významu bankovního sektoru pro měnovou, cenovou a celkově finanční stabilitu je součástí zájmu BIS také bankovní dohled. Tomu se BIS věnuje právě prostřednictvím výboru BCBS. Jeho členové (zástupci centrálních bank) vytvářejí analýzy, odborné studie, doporučení a v neposlední řadě také standardy pro výkon dohledu a regulace bankovního sektoru. Souhrn aktuálních standardů je označován jako Basel III. Tento soubor standardů se výraznou měrou podílí na současném téměř celosvětově značně konvergujícím způsobu regulace bankovního sektoru v jeho základních aspektech.

Basel III se významným způsobem podílel na formování současné evropskouijní legislativy označované souhrnně jako tzv. CRD IV, stejně tak, jako se dřívější standard Basel II promítal do legislativy CRD III. Tento stav nelze samozřejmě vnímat tak, že BCBS bezmezně diktuje Evropské unii, jakou detailní podobu má mít unijní legislativa, neboť je třeba zohlednit zejména dvě skutečnosti. Zaprvé, standardy Basel jsou navrhovány a přijímány prostřednictvím členů BIS, ve které mají členské státy EU s ohledem na početnost zastoupení a význam jejich bankovních trhů poměrně silné zastoupení. Do značné míry tak státy EU, potažmo EU jako celek, ovlivňuje výslednou podobu standardů Basel. A zadruhé, výsledná podoba standardu nemusí být do unijní legislativy (ani do legislativy žádného jiného členského státu BIS) promítnuta bezvýhradně 1:1, a je tak ponechán prostor pro národní odchylky.

²³ International Association of Insurance Supervisors - <https://www.cnb.cz/cs/dohled-financni-trh/vykon-dohledu/mezinarodni-aktivity/iais/> [cit. 31. 05. 2021]

²⁴ International Organization of Securities Commissions - <https://www.cnb.cz/cs/dohled-financni-trh/vykon-dohledu/mezinarodni-aktivity/iosco/> [cit. 31. 05. 2021]

Smysl Basel (III) spočívá zejména ve stanovení mezinárodně uznávaného standardu, jak má být každá jednotlivá oblast bankovní činnosti regulována a dohlížena tak, aby byla zajištěna finanční stabilita konkrétní banky a finančního trhu jako celku. Prostřednictvím snahy o mezinárodní harmonizaci bankovní regulace by zároveň mělo docházet k usnadnění podnikání přeshraničně aktivních bankovních skupin a zabránění tzv. regulatorní arbitráži, tj. výběru takového sídla mezinárodně aktivní bankovní skupiny, které klade nejmenší regulatorně-dohledové požadavky na její činnost. V neposlední řadě dodržování určitého minimálního standardu regulace a dohledu vede ke sjednocování (minimální) úrovni ochrany spotřebitele.

Na druhou stranu je nezbytné si uvědomit, že jakákoliv regulace, a zejména ta mezinárodní, nemůže být bez dalšího zcela vhodná pro všechny finanční instituce, resp. všechny jurisdikce. Protože je Basel III určen všem 63 členským centrálním bankám, reprezentujícím jurisdikce přesahující souhrnný podíl 95 % celosvětového HDP, obsahuje samozřejmě řadu ústupků zohledňujících rozličné zájmy jednotlivých členů. V praxi je tak běžné, že zatímco některé členské jurisdikce mají národní regulaci ještě výrazně přísnější, nežli je standard Basel, některé jurisdikce část standardů neplní. Může tomu tak být např. z důvodu snahy o ochranu konkurenceschopnosti svého lokálního trhu, politickou neprůchodnost některých standardů, jejich případné značné ekonomické dopady, nedostatečné připravenosti bankovního trhu na zavedení některých standardů atd. Soulad se standardy poté mj. ověřuje sama BCBS, přičemž ani EU nebyla vždy se všemi standardy plně v souladu, jak vyplývá např. z hodnotící zprávy z roku 2014.²⁵

Vyjma souhrnného standardu označovaného jako Basel III, který je v některých oblastech značně obecný, aby mohl být efektivně implementován do rozličných jurisdikcí, vydává BCBS další stovky odborných publikací, výzkumů, analýz, doporučení, které pokrývají v zásadě všechny aspekty činnosti banky a jejich regulace a dohledu. Není tak překvapivé, že BCBS publikuje i v oblasti bankovního compliance. Namátkou lze zmínit následující klíčové publikace:

- Compliance and the compliance function in banks, April 2005
- FRAMEWORK FOR INTERNAL CONTROL SYSTEMS IN BANKING ORGANISATIONS, September 1998 ²⁶.

²⁵ Regulatory Consistency Assessment Programme (RCAP) Assessment of Basel III regulations – European Union, December 2014; <https://www.bis.org/press/p141205.htm> [cit. 10. 06. 2021]

²⁶ Obě publikace jsou dostupné na https://www.bis.org/bcbs/publications.htm?bcbspubls_topics=30 [cit. 10.06. 2021]

Pro úplnost dodávám, že asociace IAIS a IOSCO mají obdobné postavení, počet členů a účel existence, nicméně stejně jako v případě samoregulačních standardů vydávaných soukromoprávními asociacemi, i v případě těchto mezinárodních asociací sdružujících veřejnoprávní orgány, je bankovní orgán výrazně nejaktivnější a publikačně nejplodnější.

2.5. Snaha ČNB o zprostředkovanou závaznost nelegislativních aktů

Velmi podstatnou roli pro regulaci sektoru bankovníctví a kapitálových trhů představuje také vyhláška 163/2014 Sb. V této vyhlášce stojí za zmínku §10, který ve svém druhém odstavci rozšiřuje závazné právní předpisy a to tak, že propůjčuje určitou míru závaznosti i jinak nezávazným předpisům. Stanoví že: „*Pro účely plnění předpokladu řádné správy a řízení prostřednictvím uplatňování řádných postupů povinná osoba zvolí, zapracuje do vnitřních předpisů a uplatňuje při své činnosti jí zvolené uznávané a osvědčené principy a postupy vydávané uznávanými vydavateli a využívané při činnostech obdobné povahy (dále jen „uznávaný standard“).*”²⁷ „. Tímto ustanovením tak do vnitrostátního práva umožňuje zásah Evropskému orgánu dohledu (EBA, ESMA, EIOPA, ESRB) a to na základě §10 odst.3) písmeno a) bodu 2, podle kterého pro účely plnění předpokladu řádné správy a řízení...“*povinná osoba vždy dodržuje při své činnosti a zapracuje do vnitřních předpisů...obecné pokyny EBA, ESMA a EIOPA a ESRB, ledaže by jejich konkrétní ustanovení bylo v rozporu s požadavky právních předpisů nebo umožňovalo obcházení jejich účelu“.* Zároveň písmeno b) téhož ustanovení poměrně zásadním způsobem rozšiřuje možnosti České národní banky flexibilně zprostředkovaně ovlivňovat obsah povinností povinných osob, a to prostřednictvím povinnosti přihlížet k informacím zveřejňovaným Českou národní bankou ve Věstníku ČNB formou úředních sdělení ČNB a dohledových benchmarků.

Podle odst. 4 ve spojení s odst. 3 písm. b), bod 1 téhož ustanovení ČNB uveřejňuje přehled vybraných uznávaných standardů a vybraných uznávaných vydavatelů, přičemž jejich promítnutí povinnou osobou do vnitřních předpisů se považuje za postup v souladu s požadavkem odst. 2. Zároveň však není vyloučeno, aby povinná osoba zohlednila i jiné standardy, pokud jejich obsah nebo použití nebude v rozporu s požadavky právních předpisů ani nebude obcházet jejich účel.

²⁷Vyhláška č. 163/2014 Sb. o výkonu činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry, §10 odst.2.

Problematiku uznávaných standardů upravuje příloha č. 3 Úředního sdělení České národní banky ze dne 10. prosince 2010 k výkonu činnosti na finančním trhu: Kvalitativní požadavky související s výkonem činnosti – základní informace²⁸, která stanoví, že za uznávané standardy ČNB považuje zejména výstupy, které odpovídají úředním sdělením uváděným požadavkům na tvůrce, proces přípravy, obsah, způsob publikování a aktualizaci dokumentů. Požadavkům na uznávané standardy dle úředního sdělení zejména odpovídají evropské standardy pro jednotný evropský trh²⁹, za uznávaný standard lze taktéž zvolit úřední sdělení ČNB, přičemž samo úřední sdělení uvádí, že „*Evropské standardy a úřední sdělení ČNB jsou přímo využitelné a mají z hlediska ČNB v její roli orgánu dohledu aplikační přednost před jinými standardy*“. ČNB dále uvádí jmenovitý seznam tvůrců standardů v oblasti regulace a dohledu nad finančním trhem a finanční stability, jejichž výstupy zpravidla odpovídají požadavkům na uznávané standardy³⁰, ledaže by jejich konkrétní ustanovení výstupu bylo v rozporu s požadavky právních předpisů, evropskými standardy nebo úředními sděleními ČNB. Úřední sdělení ovšem výslovně zmiňuje i národně či profesně uznávané tvůrce standardů pro specifické oblasti relevantní podnikání na finančním trhu, např. standardy profesních, zájmových a dalších sdružení a skupin.

²⁸Dále lze dohledat stále aktuální Úřední sdělení ČNB ze dne 26. května 2009 k některým požadavkům na systém vnitřních zásad, postupů a kontrolních opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, které obsahuje uznávané standardy a jejich vydavatele z oblasti AML. Pro naše účely je však toto druhé Úřední sdělení bezpředmětné.

²⁹Např. doporučení a sdělení Evropské komise týkající se finančního trhu; výstupy evropských uskupení orgánů regulace a dohledu nad finančním trhem k implementaci anebo aplikaci přímo použitelných nebo zapracovávaných předpisů Evropské unie pro finanční trh.

³⁰Financial Stability Board (FSB), Joint Forum (JF), Basel Committee on Banking Supervision (BCBS), Committee on Payment and Settlement Systems (CPSS), International Association of Insurance Supervisors (IAIS), International Organization of Pension Supervisors (IOPS) a International Organization of Securities Commissions (IOSCO), potenciálně také OECD či The Financial Action Task Force (FATF) pro oblast AML.

3. Teoretické vymezení corporate governance a compliance

Cílem této kapitoly je základní úvod do problematiky corporate governance a funkce compliance v kontextu regulace finančních trhů, důvod zavedení jejich veřejnoprávní úpravy a základní historický vývoj. Kapitola dále obsahuje vysvětlení významu, původu a vývoje těchto institutů, stanovení základních ideových a organizačních souvislostí compliance s řídicím a kontrolním systémem institucí finančního trhu. Zdroje této kapitoly většinou nebudou právní předpisy. Pro pochopení smyslu a postavení compliance jsou zapotřebí detailnější a rozsáhlejší materiály, nežli jsou obsaženy v závazných právních předpisech a úředních sděleních ČNB či obecných pokynech EBA. Bohužel právě bez obecného úvodu, o který se pokusím v této kapitole nejsou úřední sdělení ČNB a obecné pokyny a doporučení EBA plně srozumitelné. A bez nich dále není prakticky uchopitelná vynutitelná legislativa, která zpravidla obsahuje pouze obecná pravidla nezasazená do tolik nezbytného kontextu. Krátký historický exkurz je poté převážně pro informaci, a proto je značně zestručněn.

Historie a vývoj institutů corporate governance a compliance

Za místo vzniku právní úpravy problematiky compliance považujeme Spojené státy Americké v časovém období 70. let 20. století. Konkrétně pak rok 1977 a zákon o zahraničních korupčních praktikách, od něž se pak odvíjí vznik protikorupčních compliance programů v řadě amerických společností. V 70. a 80. letech tak byla na základě protikorupčních zákonů sankcionována řada společností. V roce 1984 byl Kongresem navíc schválen zákon umožňující uložit provinilým společnostem vyšší tresty a jedná se o založení U.S. Sentencing Commission, jejímž úkolem bylo vydávat metodické postupy pro federální soudy v oblasti stanovení výše trestů, tedy Federal Sentencing Guidelines, které vychází aktualizovaně i v současnosti a jsou vysoce uznávané. Tato skutečnost vedla k silnému rozvoji compliance oddělení u řady společností, které se jejich prostřednictvím snažily vyhnout postihu na základě výše uvedené právní úpravy.

Další nárůst zaznamenaly compliance programy po roce 2002 a přijetí amerického reformního zákona o účetnictví (SOX), který zavedl povinnost společností obchodovaných na americké burze informovat Komisi pro cenné papíry o přijetí *Code of Ethics* pro nejvyšší výkonné vedení a současně založil povinnost vnitřní kontroly a auditu pro tyto společnosti.

Poslední vzestup, trvající doposud, zaznamenaly programy compliance a tzv. corporate governance v roce 2008 a to jako důsledek celosvětové finanční krize. Za původce jejího vzniku jsou obecně považovány velké společnosti, které ve snaze, byť jen na krátkou dobu, navýšit svůj zisk, vědomě porušovaly zákonná, ale i etická pravidla. Velké množství těchto společností pak v průběhu finanční krize zbankrotovalo. Jedním z cílů programů compliance je nastavit systém vnitřního dohledu tak, aby k podobným situacím selhání vedení bylo zamezeno. Za stěžejní viníky této finanční krize pak jsou považovány obrovské finanční instituce, pro něž se pečlivé nastavení systému compliance stalo povinným a bylo promítnuto přímo do zákona.³¹ Compliance však není zcela samostatným a izolovaným požadavkem, právě naopak, je nedílnou součástí systému již zmíněného corporate governance.

3.1. Definice pojmů, jejich znaky a charakteristika

3.1.1. Termín Corporate governance

Corporate governance má stejně jako compliance původ v anglickém jazyce. Nejedná se přitom výlučně o právní pojem, spíše je na místě tvrdit, že je to termín zasahující do řady oborů jako jsou ekonomie, etika, právo, nebo sociologie. Někteří autoři tento termín překládají jako správu a řízení obchodních společností, někdy se používá i bez překladu, avšak výjimku v tomto tvoří obor finančního práva a specificky pak legislativa týkající se regulace finančních institucí, která důsledně používá pojem řídicí a kontrolní systém (dále jen „ŘKS“). Podle Minowové lze ŘKS volně vymezit jako ucelenou soustavu procesů a nástrojů uvnitř společnosti sloužící k řízení společnosti s péčí řádného hospodáře, přičemž zahrnuje oba aspekty

³¹HURYCHOVÁ, K., SÝKORA, M. *Compliance programy (nejen) v České republice*, Praha: Wolters Kluwer, 2018, s.234 ISBN: 978-80-7552-667-0

"správy"³² společnosti, a to jak řídicí ve smyslu přijímání a realizace rozhodnutí souvisejících s obchodním vedením i každodenní běžnou správou společnosti, tak i kontrolní činnosti zahrnující jak průběžnou, tak i následnou kontrolu nastavení procesů společnosti, výsledků rozhodovací činnosti i nezbytných podkladů pro řízení společnosti, včetně vstupních dat kvalitativní i kvantitativní povahy.³³ ŘKS pokrývá všechny činnosti společnosti a zahrnuje tudíž i odpovídající řízení lidských zdrojů, správu aktiv společnosti včetně informačních systémů, zabezpečení atd.

Obsáhlé zákonné definice ŘKS lze nalézt v řadě zákonů, namátkově například v zákoně o platebním styku³⁴, zákoně o bankách³⁵, nebo zákoně o pojišťovnictví³⁶.

C. A. Mallin³⁷ uvádí primární funkce corporate governance:

- pomáhá zajistit adekvátní systém vnitřní kontroly uvnitř obchodní společnosti, a tak zabezpečuje její majetek;
- zabraňuje jednotlivcům uzurpovat si příliš velký podíl na rozhodování v obchodní společnosti;
- zabývá se vztahy mezi statutárními orgány obchodní společnosti, jejím nižším managementem, akcionáři i ostatními zainteresovanými skupinami;
- pomáhá zajistit, aby dotčená obchodní společnost byla spravována a řízena v nejlepším zájmu jejich akcionářů a ostatních zainteresovaných skupin; a

³²Pojem správa zahrnuje problematiku vlastnických vztahů a uplatňování vlastnických práv na řízení podniku. Průběžné zajišťování každodenního chodu obchodní společnosti jejími exekutivními útvary (obchodní, bezpečnostní, IT), dohled nad nimi a řízení svých vlastních rizik s jejich činnostmi spojených. Termín řízení je spojen se strukturou kompetencí a výkonem funkce statutárního orgánu (managementu) obchodní společnosti, který určuje strategii rozvoje společnosti a její cíle.

³³ Monks, Robert A. G.; Minow, Nell, *Corporate Governance*, 5. vydání, John Wiley & Sons Inc, 2011., s.27 EAN: 9780470972595

³⁴ Zákon č. 370/2017 Sb., o platebním styku, §19-§20

³⁵ Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, §8b

³⁶ Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví, §7

³⁷ Mallin, Ch. *Corporate Governance*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2007. s. 5. ISBN: 978-01-9928-900-4

- podporuje etiku, transparentnost a odpovědnost, které jsou důležitými ukazateli jak pro případné investory, tak i z hlediska vnitřního řízení a v neposlední řadě mají vliv i na efektivitu dané obchodní společnosti.

V materiálech OECD je corporate governance definován jako „*řízení a správa společnosti zahrnující soubor vztahů mezi managementem, správními orgány, akcionáři (vlastníky) a dalšími zájmovými skupinami.*“³⁸

Na základě výše uvedeného se lze přiklonit k pojetí, dle mého názoru výstižně shrnující problematiku „corporate governance“: „*Úkolem správy a řízení společnosti je posuzovat podnikatelskou výkonnost z širšího pohledu než exekutiva, tj. zvažovat zájmy všech oprávněně zainteresovaných stran, a v tomto směru svojí činností ovlivňovat tvorbu podnikatelské strategie a její implementaci s cílem uspokojovat tyto zájmy.*“³⁹

Corporate governance je nejviditelnější u větších kapitálových společnostech, a to zejména u subjektů finančního trhu, kde podléhá velmi přísné regulaci. Její přítomnost ve formě řízení a kontroly procesu, nebo množiny vnitropodnikových procesů je přesto nepochybně přítomna i u menších společností. U nich však není její nastavení předmětem veřejného zájmu, tudíž nepodléhá regulaci v takovém rozsahu a uplatní se na ni relativní minimum norem upravujících corporate governance, i tak bude ale stále přítomna⁴⁰. Velmi specifickým případem jsou pak společnosti působící na finančním trhu, pro které je určitá vysoká úroveň corporate governance, potažmo compliance, ve veřejném zájmu, a tedy obligatorní a nutná k získání licence pro jejich činnost od ČNB.

Na národní, evropské i nadnárodní úrovni lze oblast corporate governance považovat za jednu z nejdynamičtější se rozvíjejících oblastí právní úpravy sektoru finančního trhu. Velmi zjednodušeně lze

³⁸ G20/OECD Principy správy a řízení společností, s.13 ISBN: 978-80-270-0636-6 http://www.mzv.cz/file/2247685/g20_principles_of_corporate_governance_cze.pdf [cit. 12.06. 2021]

³⁹ Klírová, J. *Corporate governance – správa a řízení obchodních společností*. Praha: Management Press, 2001. s. 87. ISBN: 80-7261-052-X

⁴⁰ Zejména v podobě obecných požadavků na správu a řízení společnosti a jejího interního uspořádání a pravomocí orgánů, konkrétně tedy např. požadavků občanského zákoníku, zákona o obchodních korporacích apod.

konstatovat, že legislativní orgány i orgány dohledu prostřednictvím stále rigoróznějších požadavků na vnitřní uspořádání řídicího a kontrolního systému akcentují vlastní odpovědnost finančních institucí mj. za řízení rizik a dodržování souladu s předpisy (compliance) tak, aby finanční instituce byly schopny dostát svým závazkům ideálně i v případech dalšího opakování finanční krize, a zároveň aby nezneužívaly svého silnějšího postavení vůči spotřebitelům.

Z výše uváděných definic a informací lze vyvodit, že corporate governance se zabývá vnitřními pravidly, vazbami a vztahy obchodní společnosti. Zároveň, ale i vazbami vnějšími, tedy těmi, které má obchodní společnost se svými akcionáři a dalšími vnějšími s obchodní společností propojenými osobami. Fakticky lze tvrdit, že dobře a efektivně nastavené procesy corporate governance jsou zcela zásadní podmínkou pro kvalitní a efektivní fungování obchodní společnosti a úspěšné dosahování jejích obchodních cílů.

Pro účely této práce je zcela zásadní informace, že compliance je součástí systému corporate governance, a napomáhá realizovat jeho cíle.

3.1.2. Principy corporate governance

Obecně můžeme říci, že ekonomicky nejefektivnějším mechanismem regulace corporate governance je z dlouhodobého pohledu trh samotný. Pokud jsou procesy řízení společnosti nastaveny špatně a neefektivně, je evidentní, že daná společnost v tržním prostředí bude zaostávat za svou konkurencí, což povede k vnitřní motivaci ke zlepšení kvality správy společnosti. U některých společnostech, jak bylo zmíněno výše, ale v rámci veřejného zájmu existují i velmi striktní pravidla a požadavky na minimální úroveň corporate governance, typicky pro sektor finančních trhů. V tomto sektoru tedy není kvalita corporate governance ponechána na posouzení „trhu“, ale je pečlivě vyžadována a kontrolována prostřednictvím tzv. orgánů dohledu – v případě České republiky tedy ČNB. Na mezinárodní úrovni jsou pak principy corporate governance shrnuty primárně ve dvou dokumentech a to již ve výše uvedených *Principech správy a řízení*

společností OECD⁴¹ a „Cadburyho zprávě“⁴². Řada principů v těchto dokumentech uváděná je pak promítnuta do směrnice 43/2006/ES o povinném auditu ročních a konsolidovaných závěrek⁴³, tato směrnice pak byla do českého právního řádu transponována zákonem o auditorech 93/2009 Sb. Tím se již dostáváme k bližšímu detailu požadavků na ŘKS podle zákona o bankách, neboť pocitově je zřejmé, že výše nastíněné obecné principy pravděpodobně pro regulaci bankovního sektoru nebudou dostatečné.

Například zákon o bankách tento požadavek uvádí v § 8b a je následně doplněn podrobnou úpravou v prováděcí vyhlášce. Obsah těchto ustanovení a dalších právních předpisů a uznávaných standardů vztahujících se k funkci compliance a ŘKS bude obsahem poslední kapitoly. Stručně však lze odstavce 1 a 2 tohoto ustanovení shrnout tak, že ŘKS zahrnuje vždy:

- Předpoklady řádné správy a řízení společnosti, a to včetně vhodného organizačního uspořádání s řádným, průhledným a uceleným vymezením působnosti a rozhodovací pravomoci, v rámci, kterého se současně vymezí funkce, jejichž výkon je neslučitelný, a postupy pro zamezení vzniku možného střetu zájmů,
- Systém řízení rizik,
- Systém vnitřní kontroly, který zahrnuje vnitřní audit a dále průběžnou kontrolu dodržování právních povinností a povinností plynoucích z vnitřních předpisů banky (tj. compliance),
- Zajišťování důvěryhodnosti, odborné způsobilosti a zkušenosti členů statutárního orgánu, členů správní rady a členů dozorčí rady, a to jak ve vztahu k těmto jednotlivým členům orgánů, tak i těchto

⁴¹ G20/OECD Principy správy a řízení společností, ISBN: 978-80-270-0636-6
http://www.mzv.cz/file/2247685/g20_principles_of_corporate_governance_cze.pdf [cit. 12.06. 2021]

⁴² *Cadburyho report (The Financial aspects of Corporate Governance)*. The Committee on the Financial Aspects of Corporate Governance and Gee and Co. Ltd. 1992. <https://ecgi.global/code/cadbury-report-financial-aspects-corporate-governance> [cit. 12.06. 2021]

⁴³ *Směrnice Evropského parlamentu a rady 2006/43/ES o povinném auditu ročních a konsolidovaných účetních závěrek*
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32006L0043> [cit. 12.06. 2021]

orgánů jako celku tak, aby bylo zajištěno nezbytné porozumění činností banky a jejím hlavním rizikům.⁴⁴

ŘKS zároveň musí být účinný, ucelený a přiměřený povaze, rozsahu a složitosti rizik spojených s modelem podnikání a činností banky v jeho celku i jednotlivých částech.

Z výše uvedeného je patrné, že úprava ŘKS bankovních institucí se sice neodchyluje od obecně nastíněných principů corporate governance uvedených výše, nicméně stanoví detailnější požadavky na jejich obsah, a to zejména výslovným požadavkem na systém řízení rizik a systém vnitřní kontroly. Na druhou stranu je z citovaného ustanovení zákona o bankách zřejmé, že stanoví pouze základní principy, a bez jejich dalšího provedení a pochopení jejich obsahu je toto ustanovení pro neobeznámeného laika v zásadě nicneříkající. V další části textu se proto budeme teoreticky věnovat zodpovězení otázek, jaké funkce a organizační uspořádání má compliance ve společnosti mít. Následující pasáž bude opět spíše odrazem a výkladem podkladových obecně vysvětlujících materiálů a zdrojů, a nikoliv rozbořem právní úpravy, která bohužel není dostatečně detailní, jak nám ukáže závěrečná pasáž této práce.

3.1.3. Vhodné organizační uspořádání

Jak vyplývá ze stručných požadavků zákona o bankách, ŘKS se mj. skládá ze dvou velkých ucelených sub-systémů, a to systému řízení rizik a systému vnitřní kontroly. Tyto sub-systémy se samozřejmě dále skládají z mnoha dílčích instrumentů, ať již právem výslovně zmíněných, či instrumentů z oblasti spíše procesního řízení, kde právní úprava jednotlivé prvky ani nepojmenovává, byť je v zásadě dohledový orgán vyžaduje. V každém případě oba sub-systémy nejsou pouze o jednotlivých reportech, kontrolách, vnitřních vazbách, systémech a datech, ale musí z logiky věci zahrnovat i činnosti a popř. útvary, které dané instrumenty vytvářejí či s nimi dále pracují. Tyto činnosti a jejich povahu je nezbytné nejprve pochopit, aby bylo možné zajistit zákonem požadované *vhodné organizační uspořádání s řádným, průhledným a uceleným vymezením působnosti a rozhodovací pravomoci, v rámci, kterého se současně vymezí funkce, jejichž výkon je neslučitelný, a postupy pro zamezení vzniku možného střetu zájmů.*⁴⁵

⁴⁴ SIGMUNDOVÁ, M., JANÁK, M., LOMNICKÝ, R., BLAŽEK ČERVENKOVÁ, P. Péče řádného hospodáře v širším kontextu českého soukromého práva. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. s.22 ISBN 978-80-7380-411-4.

⁴⁵ Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách § 8b odst. 1 písm. a) bod 2.

Jedním ze základních a obecně akceptovaných přístupů k vhodnému internímu rozdělení pravomocí v rámci ŘKS, je takzvaný model tří linií obrany, který ve svém standardu stručně zmiňuje i BSBC⁴⁶. Tento standard nicméně pouze stručně shrnuje, že první linií obrany jsou tzv. vlastníci rizik, druhou linií obrany tvoří tzv. kontrolní funkce, mezi které patří funkce řízení rizik a funkce compliance, a třetí linií obrany tvoří interní audit, který poskytuje nezávislé ujištění statutárním orgánům, že ŘKS je efektivní, aktuální a konsistentně využívaný⁴⁷. Tím ve vztahu k modelu tří linií obrany zmiňovaný standard končí. Pro úplnost dodejme, že zákon ani relevantní evropská legislativa standard také více nerozpracovávají a je tak nezbytné pro jeho pochopení využít standardy vydávané „soukromoprávními tvůrci“, v tomto případě tedy Mezinárodní Asociací Interních Auditorů IIA⁴⁸.

Ona uváděná „obrana“ se vztahuje ke společnosti podstupovaným rizikům. Smyslem tedy je, aby bylo na třech úrovních dosahováno efektivního řízení a kontroly podstupovaných rizik za účelem jejich identifikace, kvantifikace, řízení, ohlašování a zmírňování. Velmi zjednodušeně lze uvést, že každá tzv. linie obrany kontroluje všechny ostatní linie pod ní, kdy tato několika úrovně kontrola, pokaždé vykonávaná z lehce odlišného úhlu pohledu, jiným útvarem a za jiných okolností, má zajistit efektivní

⁴⁶Bod 13, Basel Committee on Banking Supervision Guidelines Corporate governance principles for banks, July 2015 ISBN 978-92-9197-126-8. <https://www.bis.org/bcbs/publ/d328.htm> [cit. 12.06. 2021]

⁴⁷ *The increased focus on risk and the supporting governance framework includes identifying the responsibilities of different parts of the organization for addressing and managing risk. Often referred to as the “three lines of defence”, each of the three lines has an important role to play. The business line – the first line of defence – has “ownership” of risk, whereby it acknowledges and manages the risk that it incurs in conducting its activities. The risk management function is responsible for further identifying, measuring, monitoring and reporting risk on an enterprise-wide basis as part of the second line of defence, independently from the first line of defence. The compliance function is also deemed part of the second line of defence. The internal audit function is charged with the third line of defence, conducting risk-based and general audits and reviews to provide assurance to the board that the overall governance framework, including the risk governance framework, is effective and that policies and processes are in place and consistently applied.* Basel Committee on Banking Supervision Guidelines Corporate governance principles for banks, July 2015 ISBN 978-92-9197-126-8

⁴⁸ Profesní časopis Interní auditor 1/2019, s.4 ISSN: 1213-8274, Český institut interních auditorů, 2019 <https://www.interniaudit.cz/download/casopis/casopis-2019-1.pdf> [cit. 12.06. 2021]

řízení rizik a kontrolu. Zobecněným cílem systému tří linií obrany je tedy s maximální efektivitou nastavit systém ŘKS, a tak pevně vymezit odpovědnostní rozsah jednotlivých funkcí⁴⁹, potažmo oddělení.

Jak název napovídá, systém 3 linií obrany se skládá ze tří částí.

První linii představuje výkonné vedení, tedy manažerská kontrola a kontrolní mechanismy vedení. Tuto činnost vykonávají v rámci standardního řízení společnosti ty útvary, které jsou v bezprostředním kontaktu s předmětným rizikem, tedy v první linii. Jsou to tedy zároveň ty útvary, které jsou většinou původcem daného rizika, neboť dané riziko přímo vychází z jimi vykonávané činnosti. Příkladem lze uvést obchodní oddělení, se kterým jsou spojena např. rizika obchodní či např. neposkytnutí odborné péče při jednání se zákazníkem, IT oddělení, s jehož činností jsou spojena rizika např. informační bezpečnosti, s útvarem lidských zdrojů jsou spojena rizika porušení pracovněprávních předpisů, atd. Téměř s každým oddělením jsou spojena rizika související s ochranou osobních údajů atd. Vzhledem ke skutečnosti, že podstupování obdobných rizik se v praxi nedá zcela vyhnout, je na společnosti a na jednotlivých řídicích pracovnících této první linie, aby zavedli postupy, limity, kontroly atd., aby se rizikům v co nejvyšší možné míře vyhnuli a není-li to možné, aby je alespoň zdokumentovali, ohlásili, a dále monitorovali. I ve výkonném vedení společnosti je pak vhodné odlišit stupeň managementu, který je vlastníkem rizika a vykonává přímé exekutivní rozhodnutí a pak vrstvu managementu, která má v praxi kontrolní a dozorující funkci, ale riziko přímo neřídí. Nastavení rozložení pravomocí mezi vrstvy první linie vychází z individuálního přístupu každé společnosti.

Úkolem druhé linie je definice postupů a standardů jimiž se se pak dále řídí exekutivní pracovníci ve své činnosti a dozor nad interními aktivitami probíhajícími ve společnosti.⁵⁰ Tuto linii můžeme dále rozdělit na několik podskupin, na základě jejich zaměření. Jsou jimi skupina dohlížející na řízení rizik, dále skupiny zabývající se souladem s vnějšími právními předpisy, kam zahrnujeme právě compliance. Dále do druhé

⁴⁹ Evropská regulace upravuje tzv. funkci compliance, což je interní kapacita společnosti vykonávat činnosti compliance. Úprava tak nesměřuje přímo na oddělení compliance a nechává tak na společnosti samotné, jakým způsobem interně svoji kapacitu k výkonu činností compliance uspořádá – např. sloučením s jinými funkcemi, převážně kontrolního charakteru apod. V ideálním případě, za předpokladu naprostého oddělení funkcí za účelem zamezení střetu zájmů, se nicméně funkce compliance a oddělení compliance téměř stoprocentně prolínají.

⁵⁰ MORAVEC, Tomáš. LUCIE ANDREISOVÁ. *Obchodní společnosti pohledem Corporate Governance*. Grada, 2021, s.274. ISBN 978-80-271-4168-5.

linie obrany bývají zařazovány i jiné kontrolní funkce a útvary, např. IT security, oblast bezpečnosti včetně kontingenčního plánování a v omezeném rozsahu i oblast controllingu atd. Oblast controllingu je nutně důsledně rozlišovat od interního auditu. *Controlling se velice často vnímá jako kontrola. Ale tak tomu není, controllingové aktivity by měly být vnímány spíše v duchu aktivit, které doplňují management (tedy první linii), zároveň by měly včas signalizovat nebezpečí a ideálně eliminovat chyby. Controlling probíhá přes fázi plánování do realizace a kontroly.*⁵¹ Lze tedy říci, že úkolem controllingu je vyhledávání, monitorování a hodnocení odchylek od standardy nastaveného stavu. Všechny oddělení druhé linie jsou typicky odpovědný za vytváření vnitřních norem a postupů na úseku řízení daného rizika jako celku, z logiky věci pak vykonávají dozor nad plněním jimi nastavených standardů a tím i dohled na činnosti první linie – která si v souladu s vnitřními předpisy vytvořenými druholiniovými útvary vytváří své vlastní vnitřní předpisy, limity a postupy pro řízení rizik atd. Pro lepší pochopení využijme příkladu zmíněného prvoliniového obchodního oddělení. Interakce s kontrolními funkcemi risk managementu a compliance je mnohá, pro zjednodušení si např. představme, že druholiniový útvar risk managementu stanoví maximální výši expozice vůči jedné obchodní protistraně anebo segmentu protistran za účelem zmírnění rizika jejího případného úpadku. Poté je v každodenním manažerském řízení obchodního útvaru počítat souhrnné expozice z opakujícího se plnění vůči jedné protistraně anebo souhrnné expozice vůči celému sektoru (např. energetickému). Na vedoucím pracovníkovi obchodního oddělení již leží odpovědnost, jakým způsobem tyto činnosti zajistí, a bude je v rámci svého úseku každodenně kontrolovat. Druholiniový útvar risk managementu si dále nastaví reportovací a kontrolní mechanismy tak, aby od obchodního útvaru dostával informace v takové frekvenci, detailu a rozsahu, aby byl schopen efektivně kontrolovat, že vedoucí obchodního útvaru rizika řídí odpovídajícím způsobem. Interakce s útvarem compliance je poté v zásadě obdobná, pouze se týká odlišného předmětu, kde namísto řízení a stanovování limitů expozice může být předmětem např. kontrola protistrany (zda disponuje potřebným podnikatelským oprávněním, zda je řádným plátcem DPH, zda není uvedena na seznamech sankcionovaných osob atd.) či např. takový obsah smluv s obchodními protistranami, který je v souladu s platnou legislativou. I zde by v ideálním případě měla situace být taková, že obchodní útvar, který je v bezprostředním (prvoliniovém) kontaktu s obchodní protistranou sbírá informace nezbytné k jejímu prověření, a toto prověření i sám provede a průběžně

⁵¹ TAUŠL PROCHÁZKOVÁ, Petra a Eva JELÍNKOVÁ. *Podniková ekonomika – klíčové oblasti*. Praha: Grada Publishing, 2018 s.212. ISBN 978-80-271-0689-9.

vyhodnocuje a compliance kontroluje, zda celý systém funguje a činnosti jsou včasné a efektivní⁵² (např. prostřednictvím namátkových kontrol atd.). Ve vztahu k obsahu smluv by v ideálním případě compliance nemělo stanovovat jejich obsah, nýbrž tento obsah, ať již vytvořený obchodním oddělením, nebo právním oddělením, kontrolovat. Proč tomu tak je? Pokud útvar compliance má mít jasnou představu o obsahu dané smlouvy tak, aby byla v souladu s platnou legislativou, proč by ji rovnou neměl naformulovat? Právě kvůli třem liniím obrany a požadavku zákona o bankách na jasné stanovení pravomocí, zamezení střetu zájmů a neslučitelnosti určitých funkcí. Tím, že určitý útvar naformuluje konkrétní znění smlouvy, se stává prvoliniovým útvarem (alespoň v rozsahu této činnosti), neboť s konkrétní smluvní formulací jsou spojena potenciální rizika (mj. jejího nesouladu s právními předpisy). Aby kdokoliv mohl nezávisle ověřit, že je formulace správná, měl by být nezávislý na jejím autorovi. Zde je nezbytné zohlednit také rozdíl mezi kontrolou, kterou vykonává manažer prvoliniového útvaru nad svými podřízenými, a kontrolou, kterou vykonává druhá linie nad tou první. Z tohoto důvodu tak není zcela vhodný ani postup, kdy pracovník compliance naformuluje smluvní ujednání, která následně zkontroluje jeho nadřízený. Tím došlo ke smísení výše uvedených kontrol a zároveň i linií obrany.⁵³

⁵² V praxi útvar compliance často vykonává některé kontroly protistran sám, tuto skutečnost však ignorujeme v zájmu zjednodušení popisu za účelem pochopení ideálního nastavení systému.

⁵³ V praxi se tyto případy samozřejmě taktéž často vyskytují, a je-li to slovy zákona o bankách „*přiměřené povaze, rozsahu a složitosti rizik spojených s modelem podnikání a činností banky v jeho celku i částech*“ (§ 8b odst. 2), je to v zásadě i v pořádku.

Kritérium	Interní audit	Controlling
Oblast úloh	výběrově dle problémů nebo plánů kontrol	výběrově dle potřeb
Zadavatel	management všech úrovní	vedení podniku
Hlavní cíle	kontrola a dohled	doplnění managementu
Typická pozice v organizační struktuře	liniová	štábní
Vztah k ostatním oblastem v rámci společnosti	procesně integrovaná	procesně nezávislá

Rozdíl mezi interním auditem a controllingem (Taušl Procházková a Jelínková, 2018 s. 218)⁵⁴

Třetí linie je pak tvořena interním auditem, jehož stěžejní vlastností je absolutní nezávislost. Interní audit podle definice IIA je *nezávislá, objektivní, ujišťovací a konzultační činnost zaměřená na přidanou hodnotu a zlepšení procesů v organizaci*.⁵⁵ Zatímco první a druhá linie podléhají výkonnému managementu (statutárnímu orgánu), interní audit své zprávy a zjištění často předkládá jak výkonnému managementu, tak ještě kontrolnímu orgánu, potažmo výboru pro audit. Interní audit kontroluje postupy jak první linie obrany, tak i druhé, kontrolní. Měl by tak mít k dispozici ucelený pohled na nastavení a řízení jednotlivých rizik jako celku, včetně vyhodnocení účinnosti jejich prvoliniové i druholiniové kontroly.

Jako určitou další dodatečnou linii obrany pak lze vnímat funkci externích auditorů a dohledových orgánů. Značnou nevýhodou kontrol vykonávaných externími auditory či orgány dohledu je ovšem ve srovnání s interním kontrolním systémem časový element, a právě prvek působení z vnějšku společnosti. Interní pracovníci všech tří linií obrany mají pro posouzení adekvátnosti nastavení vnitřního systému mnohem lepší příležitost, neboť mají možnost jej vyhodnocovat průběžně, v užším kontaktu s ostatními pracovníky

⁵⁴ TAUŠL PROCHÁZKOVÁ, Petra a Eva JELÍNKOVÁ. *Podniková ekonomika – klíčové oblasti*. Praha: Grada Publishing, 2018 s.218. ISBN 978-80-271-0689-9.

⁵⁵ DVOŘÁČEK, Jiří a Tomáš KAFKA. *Interní audit v praxi*. Brno: Computer Press, 2005, s.5 ISBN 80-251-0836-8.

společnosti a v kontextu stavu a situace ve společnosti. Oproti tomu vnější kontrola zachycuje vždy pouze určitý časový okamžik a její provádění je často ztíženo menší ochotou pracovníků společnosti sdělovat externím dohledovým pracovníkům detailní informace a odhalovat tak případná pochybení.

Zdánlivě mimo systém 3 linií pak stojí statutární a kontrolní orgány, které stojí svým způsobem nad modelem 3 linií, ale z logiky věci je nelze pominout, jsou to totiž právě ony, na koho směřují výstupy jednotlivých linií a na kom záleží správná a komplexní implementace modelu 3 linií do řídicích procesů společnosti. Bez jejich vzájemné kooperace je by byl systém 3 linií do značné míry paralyzován a neúčinný.

Stěžejním prvkem pro fungování tohoto modelu je pak správné nastavení procesů pro všechny složky a jejich vzájemná koordinace, bez toho může dojít k situace, kdy se jednotlivé linie vzájemně přetlačují a jinak důmyslný systém se zablokuje. Odpovědnost za nastavení a funkčnost systému má vždy statutární orgán. Stručné nastínění struktury tří linií obrany zachycuje následující schéma.

Správní orgán/Výbor pro audit		
Výkonný management		
1.linie obrany	2.linie obrany	3.linie obrany
Manažerské kontroly	Interní Kontrolní mechanismy	Řízení rizik
		Compliance
		Controlling
		Bezpečnost
		Řízení kvality
		Inspekce a kontrola
		Interní audit

Schéma 3 linií obrany

V praxi, ale dochází k tomu, že se jednotlivé úrovně v určitých oblastech překrývají a dochází tak k určitému střetu zájmů. Tento střet zájmů má například často podobu spojení právní a compliance funkce v podobě jednoho člověka nebo oddělení, tedy spojení první linie právní a druhé linie v jedné osobě. Jiná

možnost je pak spojení kontrolní funkce compliance a funkce řízení rizik, tedy dvou kontrolních funkcí druhé linie, kdy v tomto modelu řídí funkce compliance i ostatní nefinanční rizika. Pro posouzení možných překryvů a jejich dopadů na soulad s požadavky zákona na odpovídající organizační uspořádání, je nyní nezbytné se detailně, byť opět spíše teoreticky, seznámit s obsahem činnosti compliance. Zatím totiž pouze známe nepřímou definici ze zákona o bankách, tj. že se jedná o průběžnou kontrolu dodržování právních povinností a povinností plynoucích z vnitřních předpisů banky, a že se jedná o druholiniovou kontrolní funkci.

3.2. Termín Compliance

Pojem compliance jako takový byl do českého právního řádu přejat z mezinárodního práva. Jak je patrné, pochází slovo compliance z angličtiny, kde se jedná o výraz pro soulad, shodu, nebo dodržení.

Žádný z českých překladů význam funkce compliance v tomto kontextu přesně nevystihuje. *Jedna z definic pojmu compliance je, že jde o soubor nástrojů a postupů podle pravidel nebo požadavků učiněných závaznou autoritou, tedy procedury, které musí být dodrženy, aby byl zajištěn plný soulad s platným s právem, vnitřními předpisy, etickým kodexem, profesními pravidly a dalšími normami*⁵⁶. Konečným cílem tohoto programu je tedy ochrana zájmů obchodní společnosti a zároveň prevence sankčních, nebo negativně reputačních dopadů spojených s jejich porušením. Zde je na místě podotknout, že se nemusí jednat jen o předpisy stanovené veřejnoprávními autoritami, ale i o předpisy nižší míry právní závaznosti, případně společností nastavená samoregulační pravidla a principy.

3.2.1. Charakteristika compliance

Compliance ze své podstaty spadá pod kontrolní mechanismy společnosti. Definovat ji lze jako *souhrn personálních, technických, organizačních a dalších předpokladů vymezených za účelem pokrytí výkonu*

⁵⁶ Hornby A S, Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English, 7th Edition, Oxford University Press, 2005, str. 309
ISBN 10: 0194316505

*činnosti společnosti, s tím, že tato funkce může být vykonávána i jinou osobou než pracovníkem oddělení compliance, a to buď částečně, nebo v plném rozsahu*⁵⁷.

Dohlíží na soulad činností a pravidel nastavených ve společnosti s platnou právní úpravou, vnitřními předpisy, standardy, etickými kodexy, profesními pravidly i dalšími normami jimiž se společnost řídí a které se zavázala dodržovat, tak aby bylo zabráněno jejich porušení, nebo zneužití ze strany zaměstnanců či vedení společnosti. Nejvyšší důraz je pak kladen na předpisy a nařízení, za jejichž porušení může být udělena sankce, tj. na legislativu vynutitelnou veřejnou mocí. Na druhou stranu, i za porušení nezávazných pravidel či dokonce za porušení nekodifikovaných etických norem může mnohdy společnost očekávat jistou formu sankce, byť již ne veřejnoprávní, ale představovanou např. zhmotněním reputačního rizika, tj. následnou negativní publicitou a případně i odlivem klientů.

Lze tak tvrdit, že hlavním předmětem činnosti funkce compliance je řízení rizika compliance, tedy dohled nad zajištěním takových činností a procesů, prostřednictvím kterých bude minimalizováno riziko právních sankcí, například ve formě pokut či jiných nápravných opatření nebo riziko ztráty dobrého jména v důsledku porušení právních nebo interních předpisů, standardů či jiných regulatorních nástrojů.⁵⁸ Ve zkratce lze dále konstatovat, že compliance plní funkci preventivní, identifikační a ochranou. V prvé řadě se snaží o identifikaci potenciálních compliance rizik spojených s činností společnosti, návrhy opatření zamezujících jejich vzniku a kontrolu nad jejich dodržováním.⁵⁹

Činnost compliance často v praxi spočívá i v nastavení pravidel systému kontrol v rámci společnosti, třebaže k tomuto často dochází, je nezbytné dodržovat principy 3 linií obrany a v ideálním případě nedopustit, aby oddělení pověřené výkonem činnosti compliance přímo definovalo postupy pro prvoliniové útvary. Oddělení compliance totiž v takovýchto případech v praxi následně kontroluje pravidla a postupy, které samo navrhlo a porušuje, tak nepochybně pravidla o střetu zájmů. Tato situace se označuje termínem „autorská slepota“, kdy i v případech, kdy by compliance nemělo výslovnou motivaci v neodhalení vlastního pochybení, je odhalení pochybení výrazně ztíženo, neboť pracovník compliance v rámci kontroly

⁵⁷ § 7 odst. 1 písm. c) vyhlášky č. 163/2014 Sb., o výkonu činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry

⁵⁸ PETRŮ, Hana. *Compliance v bankovníctví*. Rigorózní práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s. 15.

⁵⁹ Compliance jako živý organismus, Tereza Čapková, Euro, <https://www.euro.cz/archive/compliance-jako-zivy-organismus-n-1332812> [cit. 18.07. 2021]

bude k daným pravidlům a postupům přistupovat stejnou optikou, jakou je sám navrhoval. Není tak naplněn princip nezávislé kontroly a zajištění alespoň dvojího pohledu – tzv. principu čtyř očí. Do důsledků vzato, striktní zamezení střetu zájmů není dosaženo ani v případě, kdy na nastavování procesů prvoliniového útvaru participuje jeden pracovník oddělení compliance, zatímco druhý pracovník compliance tyto procesy následně kontroluje. Přestože je tento postup vhodnější než ten prvně uvedený, neboť se v takovém případě vyhýbá autorské slepotě, je třeba vzít v potaz motivaci jednotlivých pracovníků na (ne)odhalení potenciálních pochybení, zejména v případě, kdy mezi těmito pracovníky existují úzké kolegiální vazby. V neposlední řadě se do střetu zájmů v takovémto případě dostává společný nadřízený těchto dvou pracovníků a případná motivace nenahlásit či neřešit identifikované pochybení může být dána u něj.

Efektivně nastavený systém compliance hraje stěžejní roli v případě, že dané obchodní společnosti hrozí postih na základě trestněprávních norem. Při splnění konkrétních kritérií umožňuje totiž právnické osobě, na základě zákona o trestní odpovědnosti právnických osob, vyvinut se z trestněprávního postihu. ZTOPO jasně uvádí, že „*právnická osoba se trestní odpovědnosti zproští, pokud vynaložila veškeré úsilí, které na ni bylo možno spravedlivě požadovat, aby spáchání protiprávního činu zabránila.*“⁶⁰ Tato skutečnost, více než cokoliv jiného objasňuje, proč už i střední a menší obchodní společnosti zřizují pozici compliance.⁶¹

Pro velké společnosti pohybující se na finančních trzích, kde požadavky na dodržení pravidel jsou velmi přísné a sankce za porušení velmi vysoké, je pak typické, že pro výkon činnosti compliance zřizují celá oddělení čítající řadu zaměstnanců. Tato skutečnost zároveň bezprostředně souvisí s tím, že pro společnosti pohybující se na finančních trzích je zřízení funkce compliance obligatorním předpokladem pro získání licence k výkonu činnosti⁶².

⁶⁰ Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim § 8 odst.5

⁶¹ LOGESOVÁ, Jitka. *Trestní compliance – prostředek pro vyvinutí se právnické osoby z trestní odpovědnosti*. ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR

⁶² Např. 21/1992 Sb., zákon o bankách, § 4 odst. 5 písm. f)

4. Právní úprava compliance v bankovníctví

V předchozích kapitolách jsme teoreticky vymezili prameny regulace finančních trhů, resp. specifitěji compliance v bankovním sektoru a po teoretické stránce jsme se seznámili s konceptem a principy řídicího a kontrolního systému a samotné funkce compliance. V této kapitole obě předchozí části propojíme, a zároveň prakticky porovnáme s platnou právní úpravou compliance v bankovníctví. Zohledníme přitom tuzemskou i evropskou legislativu a lehce se dotkneme i obsahu uznávaných standardů a obecných pokynů a doporučení EBA.

4.1. Právní úprava obecných požadavků řídicího a kontrolního systému se zaměřením na vnitřní kontrolu a compliance

Zcela základní úprava ŘKS v bankovníctví je obsažena, v již citovaném ustanovení § 8b zákona o bankách, který pro připomenutí vyžaduje, aby společnost zavedla:

- Předpoklady řádné správy a řízení společnosti, a to včetně vhodného organizačního uspořádání s řádným, průhledným a uceleným vymezením působnosti a rozhodovací pravomoci, v rámci kterého se současně vymezí funkce, jejichž výkon je neslučitelný, a postupy pro zamezení vzniku možného střetu zájmů,
- Systém řízení rizik,
- Systém vnitřní kontroly, který zahrnuje vnitřní audit a dále průběžnou kontrolu dodržování právních povinností a povinností plynoucích z vnitřních předpisů banky (tj. compliance),
- Zajišťování důvěryhodnosti, odborné způsobilosti a zkušenosti členů statutárního orgánu, členů správní rady a členů dozorčí rady, a to jak ve vztahu k těmto jednotlivým členům orgánů, tak i těchto

orgánů jako celku tak, aby bylo zajištěno nezbytné porozumění činností banky a jejím hlavním rizikům⁶³,

a to tak, aby ŘKS byl účinný, ucelený a přiměřený povaze, rozsahu a složitosti rizik spojených s modelem podnikání a činností banky v jeho celku i jednotlivých částech.

V dalším detailu poté zákon odkazuje na jeho prováděcí a k tomuto tématu stěžejní vyhlášku č. 163/2014 Sb. „o výkonu činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry (VOVČ)“ Ta je již ve srovnání se zákonem značně detailnější, a věnuje úpravě ŘKS celou druhou část, tj. § 8–53 a dále také přílohy 1–9. Zatímco zákon o bankách definici compliance neobsahuje, prováděcí vyhláška zavádí legislativní zkratku „compliance“ v § 13 odst. 3 písm. c), kdy za tuto činnost označuje vyhodnocování:

- souladu vnitřních předpisů s právními předpisy,
- vzájemného souladu vnitřních předpisů a
- souladu činností s právními a vnitřními předpisy.

Vyhláška o činnosti bank do českého práva poprvé **zavedla funkci compliance**. Konkrétně v § 47 této vyhlášky je bance uložena povinnost zajistit soustavný výkon funkce compliance. V původní vyhlášce č.123/2007 o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry, sice nebyl výslovně použit termín funkce compliance, ovšem obsahově zde byl požadavek na výkon předmětu činnosti compliance zakotven. Tato vyhláška prováděla některá ustanovení zákona o bankách, konkrétně zejména již zmíněný § 8b.⁶⁴

Povinná osoba má dle § 8 prováděcí vyhlášky zajistit, že ŘKS je ucelený a pokrývá všechny její činnosti po celou dobu výkonu činnosti na finančním trhu. Zároveň má být nastaven s ohledem na velikost, model podnikání povinné osoby, jeho složitost a s ním spojená rizika, organizační uspořádání a povahu, rozsah a složitost činností, které vykonává anebo hodlá vykonávat⁶⁵. Z toho je patrné, že při aplikaci pravidel ŘKS se uplatní princip proporcionality – přiměřenosti okolnostem podnikání konkrétní povinné osoby. Neexistuje tak jedno nastavení ŘKS, které by bylo správné, doporučované či odpovídající všem povinným

⁶³ SIGMUNDOVÁ, M., JANÁK, M., LOMNICKÝ, R., BLAŽEK ČERVENKOVÁ, P. Péče řádného hospodáře v širším kontextu českého soukromého práva. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. s.22 ISBN 978-80-7380-411-4.

⁶⁴ PIHERA, V., SMUTNÝ, A., SÝKORA, P. *Zákon o bankách. Komentář*. 2.vydání Praha: C. H. Beck, 2019. s.126 ISBN 978-80-7400-764-4.

⁶⁵ §9 vyhlášky č. 163/2014 Sb.

osobám a vždy je tak nezbytné ŘKS nastavit se zohledněním vlastních specifik (samozřejmě však při současném respektování všech legislativou stanovených požadavků). Požadavky na ŘKS a postupy povinné osoby musí být promítnuty do jejích vnitřních předpisů⁶⁶, do kterých povinná osoba musí zapracovat také již zmíněné uznávané standardy dle jejího výběru, vždy však alespoň standardy dle ČNB uveřejněného přehledu uznávaných standardů a jejich vydavatelů a srovnávacím standardům, jejichž obsahem jsou očekávání ČNB při plnění prováděcí vyhlášky (tzn. úřední sdělení či dohledové benchmarky ČNB)⁶⁷.

Zároveň povinná osoba do vnitřních předpisů samozřejmě musí zapracovat právní povinnosti, a dle § 10 odst. 3, písm. a) bod 2 prováděcí vyhlášky také obecné pokyny EBA, EIOPA, ESMA, Společného výboru evropských orgánů dohledu a ESRB, ledaže by jejich konkrétní ustanovení bylo v rozporu s požadavky právních předpisů. O zákonnosti tohoto požadavku bylo velmi stručně pojednáno výše, je však nezbytné tento požadavek vzít na vědomí, neboť v rámci dohledové činnosti bude ze strany ČNB vyžadován a v úvahu přichází až případný následný soudní přezkum, což je však postup pro většinu povinných osob pravděpodobně nežádoucí a zatěžující, a tak lze předpokládat, že prostřednictvím této zprostředkované závaznosti bude většina obecných pokynů EBA, ESMA a EIOPA povinnými osobami podle prováděcí vyhlášky zohledňována.

Významný požadavek na ŘKS podle § 11 prováděcí vyhlášky spočívá také v tom, že veškeré schvalovací a rozhodovací procesy, kontrolní a další významné činnosti musí být možné zpětně vysledovat a rekonstruovat. Za tímto účelem musí být zaveden odpovídající systém uchování informací. Tento požadavek se samozřejmě vztahuje také na činnosti vykonávané útvarům compliance. Pro compliance je také relevantní obecný požadavek odst. 2 téhož ustanovení, podle kterého musí být zajištěna vyváženost působnosti při schvalovacích, rozhodovacích a kontrolních činnostech a zamezení nepřiměřenému vlivu jediné osoby nebo malé skupiny osob na tyto procesy. Z toho mj. vyplývá, že počet pracovníků compliance musí být vždy přiměřen rozsahu a složitosti činnosti společnosti, a ani kontrolní činnosti vykonávané compliance by neměly být nepřiměřeně koncentrovány např. v rukou pouze jednoho pracovníka, ledaže by to bylo s ohledem na okolnosti přiměřené. Nepřiměřené koncentraci lze zabránit mj. i prostřednictvím výkonu některé činnosti osobou vně banku, tj. prostřednictvím tzv. outsourcingu. Vyhláška pro jeho využití stanoví poměrně detailní požadavky, nicméně pro účely této práce se stačí spokojit s informací, že i funkci

⁶⁶§ 10 odst. 1 vyhlášky č. 163/2014 Sb.

⁶⁷§ 10 odst. 3 a 4 vyhlášky č. 163/2014 Sb.

compliance lze za stanovených podmínek (alespoň z části) outsourcovat. Samozřejmě za všeobíhajícího předpokladu, že je to přiměřené.

Oproti obecné úpravě v OZ a ZOK vyhláška v § 13–19 stanoví detailní požadavky na nejvyšší řídicí, resp. nejvyšší kontrolní orgán společnosti. Shrňme si několik základních výslovných požadavků, které upravují povinnosti těchto orgánů ve vztahu k ŘKS, kontrolnímu systému anebo specificky funkci compliance.

Kontrolní orgán (v závislosti na právní formě např. dozorčí rada) má podle § 13 odst. 1 dohlížet, zda je ŘKS účinný, ucelený a přiměřený, a poznatky z této činnosti alespoň jednou ročně vyhodnocovat. Zároveň má podle odst. 2 téhož ustanovení průběžně dohlížet na plnění schválených strategií společnosti, včetně strategií řízení rizik, integrity systémů vedení účetnictví, spolehlivosti finanční a provozní kontroly a dále také na dodržování právních povinností a příslušných standardů povinnou osobou. Tuto poslední povinnost dále specifikuje odst. 3, který stanoví, že v rámci plnění svých kontrolních působností se kontrolní orgán kriticky a konstruktivně podílí vhodným způsobem i na vyhodnocování compliance. Srovnajme tuto informaci s obecným tvrzením uvedeným v dřívějších kapitolách, že přestože vrcholné orgány společnosti nejsou v rámci teorie tří linií obrany často výslovně zmiňovány, jsou v konečném důsledku vrcholně odpovědné za obchodní vedení, resp. kontrolu ve společnosti, a interakce jak vrcholného řídicího, tak i kontrolního orgánu⁶⁸ je tak z povahy věci nezbytná.

Dalším projevem této interakce je např. ustanovení § 14 prováděcí vyhlášky, podle kterého se kontrolní orgán předem vyjadřuje k návrhům na pověření fyzické nebo právnické osoby⁶⁹ zajišťováním výkonu funkce řízení rizik, funkce compliance a funkce vnitřního auditu. Totéž platí i pro případ odvolání takovéto osoby, přičemž bez souhlasu kontrolního orgánu nelze danou osobu z funkce odvolat. Tato pravidla se použijí pouze na jmenování nebo odvolání osob ve vedení dané funkce, nikoliv na každého pracovníka, který je v dané oblasti ve společnosti činný. Kontrolní orgán pro tyto osoby zároveň stanovuje zásady odměňování, a to tak, aby byly osoby ve vedení funkcí druhé a třetí linie obrany správně motivovány k nezávislému výkonu své činnosti.

Pro řídicí orgán (v závislosti na formě společnosti většinou představenstvo) poté platí, že právě řídicí orgán zajistí vytvoření uceleného a přiměřeného ŘKS a soustavné udržování jeho funkčnosti a efektivnost,

⁶⁸V terminologii vyhlášky č. 163/2014 Sb.

⁶⁹Pro případy outsourcingu

a to mj. včetně zajištění souladu ŘKS s právními předpisy, zejména dodržování právních povinností a příslušných standardů povinnou osobou, přičemž součástí tohoto požadavku je i zajištění výkonu činnosti s odbornou péčí⁷⁰.

Vyjma stanovení celkové strategie a dostatečně konkrétních zásad a cílů jejího naplňování⁷¹ má řídicí orgán také zajistit stanovení pravidel která jednoznačně formulují etické a profesní zásady a předpokládané modely chování a jednání pracovníků v souladu s těmito zásadami a pravidly⁷² a také stanovení pravidel pro prosazování, uplatňování a vymáhání těchto etických a profesních zásad. Prováděcí vyhláška jinými slovy požaduje, aby společnost přijala svůj etický kodex a dohlížela nad jeho naplňováním (prostřednictvím funkce compliance). Nabízí se tak i přijetí jednoho ze sektorových etických kodexů vytvářených bankovními asociacemi, které byly zmíněny v předchozích kapitolách.

Ve vztahu k vnitřním předpisům upravujícím činnost jednotlivých pracovníků a oddělení zároveň prováděcí vyhláška stanoví požadavek, aby všichni pracovníci byli seznámeni s příslušnými vnitřními předpisy a dodržovali je, rozuměli své úloze v ŘKS a aktivně se do tohoto systému stanoveným způsobem zapojovali⁷³. Z povahy věci bude praktické naplnění této povinnosti opět odpovědností funkce compliance, nicméně povinnost je kladena na řídicí orgán. Jeho další povinnosti ve vztahu k ŘKS směrem k vnitřní kontrole a compliance je dále dle ustanovení § 18 prováděcí vyhlášky pravidelně vyhodnocovat celkovou strategii společnosti, její organizační uspořádání a zásady systému vnitřní kontroly, včetně zásad pro zamezování vzniku možného střetu zájmů, zásad pro výkon funkce compliance a zásad interního auditu.

4.2. Právní úprava organizační struktury a střetu zájmů

Organizační uspořádání a vnitřní předpisy, které jej upravují, musí stanovit jednoznačné a ucelené působnosti a pravomoci, hlavní informační toky a vazby orgánů, výborů, jejich členů a dalších pracovníků

⁷⁰§ 16 písm. b) vyhlášky č. 163/2014 Sb.

⁷¹§ 17 odst. 1 vyhlášky č. 163/2014 Sb.

⁷²§ 17 odst. 2 vyhlášky č. 163/2014 Sb.

⁷³§ 17 odst. 5 vyhlášky č. 163/2014 Sb.

povinné osoby⁷⁴, přičemž musí být stanovena pracovní náplň jednotlivých útvarů a osob, umožňující účinnou komunikaci a spolupráci na všech úrovních tak, aby byla zajištěna funkční, efektivní a obezřetní řízení a výkon dalších činností, včetně činností rozhodovacích a kontrolních⁷⁵. V rámci organizačního uspořádání povinná osoba také výslovně vymezí vnitřní informační toky vůči svým vrcholným orgánům tak, aby jednoznačně pokrývaly všechna významná rizika, a to tudíž včetně rizika (non)compliance⁷⁶. Je tedy výslovně nutné formalizovat způsob, rozsah a frekvenci pravidelného reportingu útvaru compliance vrcholnému vedení společnosti. S ohledem na výše nastíněné interakce compliance jak s řídicím, tak kontrolním orgánem, je nezbytné nastavit přiměřený reporting vůči oběma těmito orgánům. Tato povinnost je blíže specifikována v § 23 prováděcí vyhlášky, a to zejména v odst. 3 písm. a).

V rámci zamezování nežádoucích střetů zájmů stanoví prováděcí vyhláška, že jednotlivým orgánům, výborům, útvarům i pracovníkům společnosti musí být vymezena působnost a pravomoc tak, aby bylo vzniku možného střetu zájmu dostatečně zamezeno⁷⁷. Taktéž postupy pro výkon činnosti mají být nastaveny tak, aby ke střetům zájmů nedocházelo, přičemž oblast řízení střetů zájmů musí být podrobena pravidelnému a nezávislému sledování interním auditem anebo jiným srovnatelným způsobem⁷⁸.

Důležité ustanovení upravující potenciální střety zájmů funkce compliance je § 21 odst. 5 prováděcí vyhlášky, který požaduje odpovídající nezávislost výkonu vnitřní kontroly vzhledem k povaze, předmětu a významu kontroly a zamezení střetu zájmů při zajišťování všech kontrolních mechanismů včetně kontroly řízení rizik a compliance. Přitom je dále požadováno, aby pracovníci ve vnitřních kontrolních funkcích byli nezávislí na útvarech, které kontrolují, a aby výkon funkce řízení rizik a funkce compliance byl oddělen, ledaže by takové uspořádání bylo přiměřené povaze, rozsahu a složitosti činností povinné osoby. I toto ustanovení nám potvrzuje, že úprava ŘKS v sektoru bankovníctví je postavena na principech 3 linií obrany, neboť staví kontrolní funkce do postavení nezávislých útvarů, které mají být oproštěny od kontrolovaných činností společnosti. Vzpomeňme v této souvislosti na teoretické poznámky zmiňované v dřívějších částech

⁷⁴§ 20 odst. 1 vyhlášky č. 163/2014 Sb.

⁷⁵§ 20 odst. 2 vyhlášky č. 163/2014 Sb.

⁷⁶§ 20 odst. 4 vyhlášky č. 163/2014 Sb.

⁷⁷§ 21 odst. 1 vyhlášky č. 163/2014 Sb.

⁷⁸§ 21 odst. 3 vyhlášky č. 163/2014 Sb.

této práce o autorské slepotě, nemožnosti zcela nezávisle kontrolovat sebe sama, a ideálním oddělení funkce compliance od funkce právní. Vyhláška výslovně stanoví standard oddělení compliance a funkce řízení rizik. Ve vztahu k právnímu oddělení by nicméně tento princip na základě uvedených argumentů měl platit taktéž, neboť by jinak došlo ke slučování první a druhé linie obrany (zatímco v případě sloučení s funkcí risk managementu jsou slučovány dvě druholiniové funkce). Odstavec 6 téhož ustanovení dále potvrzuje postavení interního auditu jako třetí linie obrany, když požaduje, aby výkon auditu byl nezávislý na jiných činnostech společnosti, a to včetně kontrolních funkcí (compliance a risk managementu).

4.3. Právní úprava systému vnitřní kontroly

Podle § 46 odst. 1 prováděcí vyhlášky povinná osoba zavede a udržuje kontrolní funkce a mechanismy a postupy pro kontrolní činnost na všech řídicích a organizačních úrovních. Dále je nezbytné zajistit, aby pracovníci ve vnitřních kontrolních funkcích (tj. včetně compliance) měli soustavně pro výkon svých kontrolních působností odpovídající personální a další předpoklady. Poslední jmenovaný požadavek lze volně interpretovat tak, aby byla funkce compliance obsazena dostatečným počtem přiměřeně kvalifikovaných a zkušených pracovníků tak, aby byl odpovídajícím způsobem (přiměřeně) zajištěn výkon jejich činností s ohledem na rozsah a rizikovitost společností vykonávaných činností. Zároveň ustanovení zmiňuje i *další předpoklady*. Těmi mohou být např. adekvátní IT systémová podpora, odpovídající rozpočet, ale zejména zajištění dostatečných pravomocí v rámci interního organizačního řádu tak, aby pracovníci compliance mohli vůbec kontroly provádět, dostali se k potřebným informacím, a byla jim ostatními pracovníky poskytnuta potřebná součinnost.

Odst. 2 téhož ustanovení poté blíže vymezuje obsah pojmu kontrolní činnosti a teprve toto ustanovení tak dává bližší informaci o tom, co konkrétně má být součástí systému vnitřní kontroly. Kontrolní činnosti mají být součástí běžné, zpravidla každodenní činnosti povinné osoby, a mají zahrnovat:

- Kontrolu po linii řízení,
- Přiměřené kontrolní mechanismy pro jednotlivé procesy, a to zejména kontrolu průběhu vykonávaných činností a transakcí, kontrolu řízení rizik, ověřování výstupů systémů, kontrolu dodržování právních a vnitřních předpisů a limitů, včetně vyhodnocování jejich aktuálnosti,

kontrolu řízení střetu zájmů, kontrolu spolehlivosti bezpečnostních opatření, schvalování transakcí, a také kontrolu outsourcovaných činností, a

- Fyzickou kontrolu, která se má zaměřovat zejména na omezení přístupu k hmotnému majetku a cenným papírům a také na pravidelné inventury majetku.

Z obsahu druhé odrážky lze zřetelně vyčíst požadavek na zavedení kontrol, které vykonává funkce compliance. Samotný požadavek na zajištění soustavného a účinného výkonu funkce compliance (a funkce interního auditu), je poté stanoven v § 47 odst. 1, který je v dalších odstavcích tohoto ustanovení rozveden tak, že systém vnitřní kontroly taktéž musí obsahovat mechanismy pro interní hlášení porušení nebo hrozícího porušení požadavků stanovených předpisy, a to jak právními, tak vnitřními. Toto ohlašování je nutné vnímat v širším kontextu, kdy se nejedná pouze o požadavek eskalace porušení předpisů funkcí compliance vůči řídicímu a kontrolnímu orgánu, ale jedná se o požadavek na zavedení ohlašování v širokém kontextu jakýmkoliv pracovníkem. Fakticky tak prostřednictvím tohoto mechanismu compliance může dostávat podněty k prošetření případných porušení.

4.4. Právní úprava funkce compliance

Detailnější úprava samotné funkce compliance je v celé vyhlášce obsažena pouze v jednom jediném ustanovení, a to v § 48. Připomeňme, že dříve zmiňovaná ustanovení sice compliance určitým způsobem regulují, nicméně pouze jako dílčí či vedlejší instrument, který souvisí s primárním předmětem úpravy dříve zmíněných ustanovení. V zákoně o bankách dokonce výslovná úprava v zásadě chybí, neboť compliance je pouze zmíněno jakožto jeden z elementů ŘKS.

Samotný § 48 poté vyžaduje, aby povinná osoba zavedla a udržovala zásady a postupy pro zajišťování compliance (tzn. mj. aby přijala vnitřní předpisy). Dále povinná osoba zajistí průběžnou kontrolu dodržování právních povinností a povinností plynoucích z jejích vnitřních předpisů, a dále zabezpečí informování osob ve vrcholném vedení a vedoucího orgánu o veškerých zjištěních a nedostacích, odchylkách a nesouladech, o připravovaných nebo nových právních předpisech a uznávaných standardech dotýkajících se její činnosti a poskytování dalších účelných informací ohledně compliance. Poslední odstavec tohoto ustanovení již pouze stanoví, že zásady pro zajišťování compliance pokrývají uceleně a propojeně veškeré

činnosti povinné osoby. Konec. Tím je vyčerpána veškerá výslovná úprava compliance v tuzemské legislativě.

Oproti již dříve uváděných, a v obecné teorii dovozovaných povinností compliance se v prováděcí vyhlášce upravuje výslovná informační povinnost nejen o zjištěných či hrozících nedostacích, ale také o připravované legislativě s dopadem na činnost společnosti. Povšimněme si dále také toho, že v daném ustanovení již chybí jakkoliv naznačená povinnost compliance podílet se na implementaci dané legislativy. Dle právní úpravy má pouze informovat. Zbytek již upraven není. Vrací se tak úvahy nastíněné v teoretické části práce, kdy z praxe víme, že se compliance mnohdy aktivně implementace právních předpisů účastní, resp. že přímo navrhuje možná řešení a způsoby implementace. S vědomím dříve uvedeného požadavku na zamezení střetu zájmů a zároveň s vědomím prokázaného konstatování, že určité střety zájmů v zásadě vždy nastanou, se vraťme k úvaze, zda je správné či obecně akceptovatelné, aby compliance implementovalo právní úpravu, když je povinno následně kontrolovat správnost této implementace. Odpověď je v zásadě jednoduchá – vyhláška zakazuje souběh funkce compliance a funkce řízení rizik, avšak i tam dodává, že je to možné v případě přiměřenosti tohoto uspořádání k rizikovému profilu povinné osoby. U tohoto typu střetu je dle mého situace obdobná, nicméně v ideálním případě by compliance mělo zůstat nezávislé a na implementaci se do této míry nepodílet.

Co je však v tento okamžik, kdy jsme vyčerpali tuzemskou právní úpravu compliance v bankovníctví, podstatnější, je uvědomění, že jsme stále nenalezli detailní odpověď na otázku, jakým způsobem má být funkce compliance ve společnosti organizovaná, a jak přesně má vykonávat svoji činnost. S ohledem na dříve nastíněnou systematiku právních norem upravujících sektor bankovníctví, se tedy dále budeme zabývat evropskou právní úpravou.

4.5. Evropskounijní úprava ŘKS a compliance v bankovníctví

Jak bylo již shrnuto v dřívější kapitole, regulace bankovníctví v EU má zjednodušeně tři úrovně, kdy první a druhou můžeme označit za legislativní akty (směrnice a nařízení) a třetí úroveň regulace tvoří obecné pokyny a doporučení EBA, ESMA a EIOPA (v sektoru bankovníctví dominantně EBA), které mají jen zprostředkovanou míru závaznosti, a to ať již prostřednictvím uváděných ustanovení Nařízení o EBA či tuzemské prováděcí vyhlášky k zákonu o bankách.

4.5.1 CRD IV

První úroveň evropské legislativy, tudíž předpis, který obsahuje strategická regulatorní rozhodnutí a základní pravidla chování, která jsou dále rozpracovaná v nižších úrovni regulace, je směrnice ve zkratce zvaná CRD IV⁷⁹. Tato směrnice obsahuje požadavky na ŘKS ve své Sekci II, konkrétně tedy v článcích 74–96. Z povahy směrnice však vyplývá, že všechna tato ustanovení musí být implementována do národní legislativy, k čemuž došlo primárně prostřednictvím prováděcí vyhlášky k zákonu o bankách a velmi kusé úpravy také v samotném zákoně.

Důležitá jsou však zmocňující ustanovení uvedená v CRD IV, která ukládají EBA povinnost vydat obecné pokyny⁸⁰ např. k provedení požadavku na zavedení spolehlivého systému správy a řízení, který zahrnuje jasnou organizační strukturu s dobře vymezenými, transparentními a konzistentními odpovědnostmi, účinnými postupy pro identifikaci, řízení, sledování a hlášení rizik a v neposlední řadě také přiměřené mechanismy vnitřní kontroly. Tyto systémy, postupy a mechanismy přitom musí být komplexní a úměrné povaze, rozsahu a složitosti rizika spojeného s modelem podnikání a s činností společnosti⁸¹. Sama směrnice tudíž akcentuje princip proporcionality. Nařízení obsahuje i výslovné zmocnění pro EBA k předložení návrhů regulačních technických norem (nařízení druhé úrovně), vydávaných následně v podobě prováděcích nařízení⁸². Na oblast compliance však žádné ze zmocnění výslovně nedopadá, což

⁷⁹Směrnice 2013/36/EU (CRD IV) Evropského parlamentu a Rady o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o obezřetnostním dohledu nad úvěrovými institucemi a investičními podniky, o změně směrnice 2002/87/ES a zrušení směrnic 2006/48/ES a 2006/49/ES

⁸⁰ Čl. 74 odst. 3 CRD IV

⁸¹ Čl. 74 odst. 1 a 2 CRD IV

⁸² Viz např. čl. 77 odst. 4 k interním přístupům k výpočtu kapitálových požadavků

potvrzuje i seznam desítek prováděcích nařízení vzniklých na základě návrhů regulačních technických norem, uveřejněný na stránkách ČNB^{83 84}.

Jak již bylo sděleno v kapitole věnující se struktuře evropskounijní legislativy finančního trhu, existují dva druhy nařízení druhé úrovně. Zatímco jeden druh – nařízení Komise v přenesené působnosti, kterými se zapracovávají návrhy regulatorních, nebo implementačních technických norem EBA sice oblast ŘKS a compliance neupravuje, je nezbytné se seznámit i s obsahem druhého typu prováděcích nařízení. Zde je stěžejním předpisem tzv. nařízení CRR⁸⁵ - *capital requirements regulation*, které je dále doplněno několika desítkami navazujících nařízení přijatých opět v přenesené pravomoci Komise. Po seznámení se s obsahem CRR nicméně dojdeme k závěru, že ve vztahu k ŘKS obecně obsahuje pouze dílčí úpravu specifických požadavků při řízení rizik souvisejících např. ratingovými systémy povinné osoby⁸⁶, při využívání sekuritizace atd. Obecně použitelnou úpravu ŘKS, resp. compliance, v CRR ani žádném z jeho prováděcích nařízení nenalezneme.

Veškerá regulatorní úprava obsažená ve vnutitelných právních aktech, které jsou standartními a nezpochybnitelnými formami evropskounijní právní úpravy, je tak obsažená pouze ve směrnici CRD IV. Ta, jak již bylo uvedeno, byla implementována do zákona o bankách a jeho prováděcí vyhlášky. Porovnáme-li obsah prováděcí vyhlášky s relevantními ustanoveními CRD IV k ŘKS, zjistíme, že prováděcí vyhláška je zásadně detailnější a obsáhlejší. Zjednodušeně však můžeme konstatovat, že evropskounijní směrnice a nařízení nepřinášejí oproti existující národní úpravě v zásadě žádné další požadavky, které by nám blíže specifikovaly funkci compliance.

⁸³ Nařízení Komise k provedení směrnice č. 2013/36/EU (CRD IV) <https://www.cnb.cz/cs/dohled-financni-trh/legislativni-zakladna/banky-a-druzstevni-zalozny/smernice-c.-2013-36-eu-crd-iv/> [cit. 10.08. 2021]

⁸⁴ Dílčí dopad má nařízení upravující oblast odměňování, tj. *Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2021/923*, nicméně neupravuje přímo postupy a postavení compliance, ale pouze jeho odměňování, a tak jej můžeme pro zjednodušení opomenout.

⁸⁵ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky a o změně nařízení (EU) č. 648/2012

⁸⁶Viz např. čl. 189 an. CRR

4.6. Úprava ŘKS a compliance v nelegislativních regulatorních normách

Seznam úředních sdělení a dohledových benchmarků ČNB, stejně tak, jako vydaných obecných pokynů a doporučení EBA, upravujících oblast bankovníctví, je uveden na internetových stránkách ČNB⁸⁷.

4.6.1. Úřední sdělení a benchmarky ČNB

Úředních sdělení k oblasti ŘKS existuje hned několik, např. k výkladu pojmů důvěryhodnost a odborná způsobilost⁸⁸, k odměňování⁸⁹, cloud computing⁹⁰ či k posuzování vedoucích osob bank a dalších institucí⁹¹.

Zásadní je však především již dříve zmíněné úřední sdělení k základním informacím na kvalitativní požadavky souvisejícími s výkonem činnosti⁹². Zde např. v bodě 1 písm. f) nalezneme definici ŘKS, a to: *řídící a kontrolní systém (system of governance, governance, corporate/internal governance, management and control system) (je pro souhrnné označení uspořádané soustavy prvků, jejich vzájemných vazeb, vstupů a výstupů při výkonu činnosti poskytovatele finančních služeb, přičemž základními prvky řídicího a kontrolního systému jsou obecné předpoklady řádné správy a řízení společnosti, systém řízení rizik a systém interní kontroly a nedílnou součástí je rovněž informační systém.*

⁸⁷ Metodické a výkladové materiály <https://www.cnb.cz/cs/dohled-financni-trh/legislativni-zakladna/banky-a-druzstevni-zalozny/metodicke-a-vykladove-materialy/> [cit. 17.08. 2021]

⁸⁸ Úřední sdělení České národní banky ze dne 5. srpna 2020 k výkladu pojmů důvěryhodnost a odborná způsobilost

⁸⁹ Úřední sdělení České národní banky ze dne 18. září 2014 k výkonu činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry – odměňování

⁹⁰ Úřední sdělení České národní banky ze dne 19. srpna 2016 k výkonu činnosti na finančním trhu – cloud computing

⁹¹ Úřední sdělení České národní banky ze dne 21. května 2010 k posuzování vedoucích osob bank, poboček zahraničních bank ze třetí země, finančních holdingových osob a institucí elektronických peněz

⁹² Úřední sdělení České národní banky ze dne 10. prosince 2010 k výkonu činnosti na finančním trhu: Kvalitativní požadavky související s výkonem činnosti – základní informace

V příloze č. 2 úřední sdělení stanoví, že ŘKS má zabezpečit alespoň tři cíle, a to:

- Výkon (performance objective), tj. soustavné dosahování očekávaných výsledků při naplňování stanovených strategií při současném zajištění funkčnosti a efektivnosti vykonávaných činností,
- Soulad (compliance objective), tj. soustavný soulad výkonu činnosti s právními a dalšími relevantními předpisy a pravidly, a
- Informace (information objective), tj. funkčnost a efektivnost komunikace, reportingu či uveřejňování dat.

Compliance objective je poté specifikován tak že se *zaměřuje např. na zabezpečení soustavného souladu interních předpisů s právními předpisy a soustavného souladu výkonu činností s těmito předpisy a zahrnuje např. také funkční a efektivní mechanismy, včetně kontrolních, zajišťující dodržování stanovených pravidel jednání, limitů a dalších ujednání či omezení, např. dodržování pravidel jednání s klienty, zajišťování ochrany osobních a jiných chráněných údajů, dodržování limitů pro řízení rizik, realizaci stanovených postupů v oblasti předcházení legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, tzv. anti-money-laundering (dále též jen „AML“), apod⁹³. Toto vymezení je pro nás stěžejní zejména z důvodu, že nastiňuje věcný rozsah compliance, a to v souladu s dříve uváděnou teorií i požadavky vyhlášky nejen na zákony, ale i interní předpisy; zásadní však je informace, že se nejedná pouze o specializovanou regulaci bankovního sektoru, ale že sledování souladu se dotýká i obecné legislativy aplikovatelné na činnost banky, tj. např. na uváděné osobní údaje a AML, z logiky věci však i na další výslovně neuvedené předpisy např. z oblasti účetnictví, ale i soukromoprávní předpisy atd.*

Další informace hodná zamyšlení ohledně povahy compliance je nepřímou uvedenou v příkladu č. 6 přílohy č. 2 tohoto úředního sdělení, kde autor (byť bez dalšího detailu) rozlišuje právní riziko a riziko compliance. Mají-li obě tyto činnosti svá specifická rizika, je zřejmé, že se povaha činnosti právní a činnosti compliance odlišuje. Vzhledem k tomu, že ČNB v úředním sdělení tuto myšlenku dále nerozvádí, můžeme ji podpořit

⁹³Viz příklad č. 2 přílohy č. 2 Úřední sdělení České národní banky ze dne 10. prosince 2010 k výkonu činnosti na finančním trhu: Kvalitativní požadavky související s výkonem činnosti

výše zmiňovanou teorií tří linií obrany, ze které vyplývá, že zatímco právní činnost je činností prvoliniiovou, compliance je činností druholiniiovou, kontrolní.

Bod 5 téže přílohy úředního sdělení blíže naznačuje možné uspořádání interního kontrolního systému, čímž nám dává určitý přehled o souhrnu činností, z nichž některé budou v ohledem na kontrolní povahu vykonávány právě prostřednictvím compliance (a případně také funkcí řízení rizik či interního auditu). Povšimněme si, že úřední sdělení uvádí spíše jednotlivé prvky, nástroje a kontroly, aniž by specifikovalo, která funkce vykonává které činnosti. Je tak na každé jednotlivé instituci, jakým způsobem dané činnosti rozdělí mezi jednotlivé útvary, resp. funkce, za předpokladu naplnění principu přiměřenosti a souladu s obecnými požadavky legislativy, které např. jednotlivé funkce vymezují (byť velmi obecně, jak jsme prokázali v předchozí části práce). Každopádně uváděný souhrn činností a instrumentů lze shrnout následovně:

- *Systém interní kontroly lze interně strukturovat např. takto:*
 - *I) účetní, fyzické a další automatizované a jiné kontroly (kontrolní mechanismy) pro jednotlivé procesy, funkce, služby, systémy apod., preventivní i následné; fyzické kontroly se zaměřují např. na omezení přístupu k hmotnému majetku, finančním aktivům apod., na pravidelné inventury majetku apod.*
 - *II) specializované interní kontrolní funkce; interní kontrolní funkce vykonávají např. kontrolu řízení rizik, kontrolu zajišťování compliance, poskytování nezávislého interního ujištění o činnostech (anebo zjištění o odhalených nedostatcích), se zvláštním důrazem na poskytnutí tohoto nezávislého interního ujištění o úplnosti, průkaznosti, správnosti a spolehlivosti vedení účetnictví, spolehlivosti finančních a dalších významných informací a spolehlivosti a dostatečnosti interní kontroly (kontrolních mechanismů) a systému řízení rizik, přičemž funkce řízení rizik, funkce compliance a funkce interního auditu mají vždy zajištěnu odpovídající míru nezávislosti včetně možnosti přímého reportingu vedoucím orgánům společnosti a příslušným výborům, pokud jsou zřízeny,*
 - *III) zásady a postupy průběžné aktualizace a periodického prověřování funkčnosti a efektivnosti řídicího a kontrolního systému a jeho prvků včetně vstupů a výstupů, vždy včetně adekvátního nezávislého prověřování a včetně přijímání opatření k nápravě zjištěných nedostatků a kontroly jejich realizace,*

- *IV) další odpovídající interní kontrolní mechanismy chránící řídicí a kontrolní systém a jeho prvky před selháním a zajišťující včasné odhalování a odstraňování nedostatků, např. tzv. Whistle-blowing.*
- *Kontroly, resp. kontrolní mechanismy se implementují např. formou zavedení bezpečnostních prvků, zásady „čtyř očí“, povinných preventivních anebo následných kontrol obchodních, účetních apod. operací, povinného uveřejňování případného střetu zájmů, procedur pro eskalaci případných problémů, kontrol implementovaných do postupů přípravy nových interních předpisů a provádění jejich změn, různých limitů, provádění stínových (fiktivních) nákupů (mystery shopping) apod.*
- *Dále se provádějí např. kontroly dodržování právních a interních předpisů a limitů, kontroly zpracování a správnosti dat, kontroly adekvátnosti interního finančního a dalších reportingů, kontroly schvalování a autorizace transakcí nad stanovené limity, kontroly komunikace s klienty, kontroly detailů vybraných transakcí, kontroly funkčnosti a efektivnosti zavedených bezpečnostních prvků, rekongiliace, kontroly dodržování požadavků na způsobilost a případně i důvěryhodnost pracovníků v závislosti na jimi vykonávané činnosti (funkci), ověřování vstupů a výstupů používaných systémů a modelů řízení rizik, kontroly adekvátnosti a přiměřenosti dokumentování činností, kontroly dostatečnosti a spolehlivosti archivace a uchovávání dat a dokumentů, kontroly výkonu činnosti vrcholného vedení při realizaci schválených strategií, prováděné řídicím orgánem a jeho členy, kontroly výkonu činnosti specializovaných interních funkcí (vedoucích, kontrolních apod.), hodnocení pracovníků, kontroly odstraňování zjištěných nedostatků apod.*

Poslední zásadní myšlenka obsažená v úředním sdělení⁹⁴ potvrzuje, že povinnost zavedení, udržování a soustavného uplatňování odpovídajícího ŘKS je působností řídicího orgánu, který za ŘKS rovněž odpovídá. Jednotlivé orgány či funkce (compliance) jsou tak vrcholným orgánům nápomocny a v praxi vykonávají každodenní působnost ve svěřené oblasti. Vrcholná odpovědnost je však v rukách nejvyššího řídicího a kontrolního orgánu společnosti. Tato informace nám potvrzuje tezi nastíněnou v kapitole věnující se principům tří linií obrany, tj. že přestože vrcholné orgány společnosti nejsou v jednotlivých liniích často vyobrazovány, je nezbytné jejich existenci a úkoly zohlednit, což vede k tomu, že např. statutární orgán není odpovědný pouze za druholiniové kontrolní činnosti a nastavení ŘKS, ale také za prvoliniové obchodní

⁹⁴ Bod 6 přílohy č. 2 Úřední sdělení České národní banky ze dne 10. prosince 2010 k výkonu činnosti na finančním trhu: Kvalitativní požadavky související s výkonem činnosti

činnosti. Opět se tedy dostáváme ke konstatování, že střety zájmů nelze zcela eliminovat, protože zcela jistě střet vždy nastane, nejpozději na úrovni nejvyšších orgánů společnosti a jeho členů. Většinou však již mnohem dříve.

Význam úředního sdělení k základním informacím na kvalitativní požadavky souvisejícími s výkonem činnosti lze shrnout tak, že až tento v zásadě nezávazný předpis nastiňuje konkrétní cíle a zejména konkrétní nástroje, jakými ŘKS, kontrolní systém a i specificky compliance funkce mají přispívat k řádnému řízení a správě společnosti. Nastiňuje také konkrétní kontroly, které by měly být prováděny, čímž činí obecné popisy obsažené např. v zákoně o bankách a jeho prováděcí vyhlášce mnohem srozumitelnější a v praxi snáze aplikovatelné.

4.6.2. Obecné pokyny a doporučení EBA

Z celkového počtu několik desítek obecných pokynů EBA je jich hned několik věnováno problematice ŘKS, konkrétně např. obecné pokyny EBA k outsourcingu⁹⁵, pro vyřizování stížností pro odvětví cenných papírů a bankovníctví⁹⁶, k posuzování vhodnosti členů vedoucího orgánu a osob v klíčových funkcích⁹⁷, k řádným zásadám odměňování⁹⁸, k dohledu a mechanismům pro správu a řízení retailových bankovních produktů⁹⁹ a konečně také k pro naše účely nejvýznamnějšímu obecnému **pokynu k vnitřnímu systému správy a řízení**¹⁰⁰. Vzhledem k enormnímu rozsahu tohoto obecného pokynu se v následujících odstavcích soustředíme pouze na úpravu interního kontrolního systému a funkce compliance podle Obecných pokynů pro systém vnitřní správy a řízení, a to opět pouze rozsahu úpravy, která jde nad rámec dříve uvedených požadavků prováděcí vyhlášky k zákonu o bankách a úředního sdělení ČNB.

⁹⁵ EBA/GL/2019/02 Obecné pokyny EBA k outsourcingu

⁹⁶ JC/2018/35 Obecné pokyny k vyřizování stížností v odvětví cenných papírů a bankovníctví

⁹⁷ EBA/GL/2017/12 Obecné pokyny k posuzování vhodnosti členů vedoucího orgánu a osob v klíčových funkcích

⁹⁸ EBA/GL/2015/22 Obecné pokyny k řádným zásadám odměňování

⁹⁹ EBA/GL/2015/18 Obecné pokyny k dohledu a mechanismům pro správu a řízení retailových bankovních produktů

¹⁰⁰ EBA/GL/2021/05 Obecné pokyny k vnitřnímu systému správy a řízení a Draft guidelines on internal governance under Directive 2013/36/EU

V části executive summary nalezneme první výslovnou zmínku o systému tří linií obrany, ze které je zřejmé, že systém ŘKS podle CRD IV je postaven úmyslně právě na těchto principech¹⁰¹. To potvrzuje taktéž odst. 141, který výslovně zmiňuje, že obchodní útvary by měly být odpovědné za řízení rizik, která vznikají při jejich činnosti, měly by za tímto účelem mít zavedeny kontroly mj. k zajištění souladu s interními i externími požadavky, a zároveň by společnosti měly mít zavedeny kontrolní funkce (risk management, compliance a interní audit).

Princip proporcionality následně opětovně akcentuje odst. 142, podle kterého by vnitřní kontrolní systém měl být adaptován na individuální bázi specifickým obchodního modelu, jeho komplexnosti a souvisejícím rizikům, a to i se zohledněním případného kontextu příslušnosti společnosti k regulované (bankovní) skupině. Dále totéž ustanovení vyžaduje výměnu nezbytných informací zajišťující, že každý řídicí nebo kontrolní orgán, organizační složka anebo jiná organizační jednotka je schopná vykonávat svoji činnost tak, že k tomu má k dispozici odpovídající informace a data. Jako příklad nezbytné spolupráce je uváděna výměna informací mezi obchodním (provoliniovým) útvarem a compliance funkcí, případně AML compliance funkcí, pokud je tato separátní kontrolní funkcí¹⁰². Z toho je patrné, že EBA připouští, aby i funkce compliance a její předmět kontroly byl dále vnitřně diferencován, např. dle uváděného rozdělení na „compliance“ a „AML compliance“.

Odstavec 144 dále potvrzuje, že interní kontrolní systém má pokrývat celou organizaci společnosti, přičemž k tomu dále uvádí, že se tento požadavek týká i nejvyššího řídicího a kontrolního orgánu společnosti, všech obchodních jednotek, ale i kontrolních funkcí, včetně těch outsourcovaných, a včetně obchodních kanálů společnosti. Stojí za to letmo zmínit problematiku sebekontroly, ale taktéž i problematiku kontroly vyšších pater řízení společnosti, kdy pracovníci compliance (nebo interního auditu) s ohledem na výše uvedené a nezbytnost kontrolovat ŘKS jako celek logicky musí kontrolovat i činnost svých nadřízených, včetně činnosti (členů) nejvyššího řídicího a kontrolního orgánu. K tomu, aby toto mohlo v praxi operativně a efektivně fungovat, je nezbytné mít ve společnosti existující poměrně pokročilou compliance a risk management kulturu, kdy i členové nejvyššího řídicího orgánu by měli

¹⁰¹ „the guidelines also specify further the requirements under Directive 2013/36/EU aimed at ensuring the sound management of risks across all three lines of defence and, in particular, set out detailed elements for the second line of defence“

¹⁰²K problematice AML compliance odst. 169 a 171

jakákoliv zjištění brát pozitivně jakožto příležitost pro zlepšení, a nikoliv jakožto pouhou kritiku fungování společnosti či jich samých.

Ohledně předmětu kontroly compliance nám poté čl. 145 písm. f) specifikuje, že compliance pokrývá soulad nejen se zákonnými předpisy a nařízeními, ale také **s požadavky orgánů dohledu** a vnitřními předpisy společnosti, interními procesy, pravidly a rozhodnutími. Povšimněme si zejména rozšíření oproti zákonné definici uvedené výše. Otázkou tak zůstává, nakolik je rozšíření uvedené v obecném pokynu EBA vynutitelné s ohledem na jeho pouze zprostředkovanou míru závaznosti. Nepochybně nicméně je, že takto uvedený rozsah je spektrem, které by compliance fakticky mělo zahrnovat, neboť i (v závazných předpisech neuvedený) předmět požadavků orgánů dohledu logicky spadá pod compliance rizika. V rámci řízení tohoto rizika však samozřejmě společnost může akceptovat určitou míru nesouladu, mj. s ohledem na případnou absenci legislativního podkladu. Samozřejmě však lze předpokládat, že většina společností bude podle požadavků orgánu dohledu postupovat dobrovolně, i přesto, že by tento požadavek případně (nepatrně) překračoval zákonné oprávnění orgánu dohledu.

Další specifikaci činnosti funkce compliance nalezneme v čl. 168, podle kterého se funkce compliance a risk managementu musí aktivně zapojovat do schvalování nových produktů anebo významných změn existujících produktů, procesů a interních systémů. Toto ustanovení je projevem dříve nastíněného preventivního a nikoliv pouze následně represivního působení compliance ve společnosti, kdy účelem tohoto ustanovení je, aby compliance a risk management sdělili své připomínky a upozornili na případně podstupovaná rizika dříve než před samotným spuštěním produktu a významných změn interních systémů a procesů.

Odstavec 169 nám beze všech pochybností odkazuje na tři linie obrany tak, že compliance funkce a funkce řízení rizik podle něj mají být předmětem nezávislé kontroly prováděné interním auditem.

Problematiku outsourcingu pak upravuje odst. 170, který zjednodušeně akceptuje, že operativní činnosti kontrolních funkcí (včetně compliance) mohou být outsourcované, nicméně i v takovém případě zůstává interně jmenovaná osoba ve vedení této kontrolní funkce odpovědná za její výkon, stejně tak, jako za výkon té části činnosti, která je outsourcována a vykonávána pracovníky mimo společnost.

Ohledně postavení vedoucího pracovníka compliance, tj. osoby interně manažersky odpovědné za operativní řízení funkce compliance¹⁰³ nalezneme doporučení v odst. 172, podle kterého musí být tato osoba na odpovídající hierarchické úrovni s dostatečnými oprávněními pro výkon své činnosti. Zároveň musí být tato osoba nezávislá na útvarech a obchodních činnostech společnosti, které kontroluje. Bez ohledu na své hierarchické zařazení, by poté pracovník compliance měl reportovat přímo nejvyššímu řídicímu orgánu společnosti a tímto orgánem by také měl být hodnocen jeho výkon. Přestože nám tak toto ustanovení teoreticky ponechává určitou míru svobody v adekvátním organizačním zařazením compliance ve společnosti, jako nejjednodušší řešení obou požadavků, tj. organizační nezávislosti na kontrolovaných útvarech a zároveň zajištění přímé vazby na řídicí orgán, se tak jeví zřízení samostatného útvaru compliance přímo podléhajícímu vrcholnému řídicímu orgánu. Jedná se však pouze o nejjednodušší a nejtransparentnější uspořádání. Potenciální alternativy spočívající např. ve sloučení s funkcí řízení rizik, již byly zmíněny dříve, a je jim dále věnován také odst. 176 obecného pokynu, který výslovně stanoví, že za předpokladu přiměřenosti může být funkce compliance kombinována s funkcí risk managementu. Funkce interního auditu nicméně s jinou (kontrolní) funkcí kombinována být nesmí, což odpovídá dříve nastíněným základním principům tří linií obrany. Ohledně nezávislosti funkce compliance obecně, a nikoliv pouze ve vztahu k jejímu vedoucímu pracovníkovi či funkci risk managementu, je třeba zohlednit také odst. 175 obecného pokynu, který stanoví, že aby vnitřní kontrolní funkce mohla být považována za nezávislou, musí být splněny následující podmínky:

- Pracovníci kontrolní funkce nevykonávají žádné aktivity, které by daná kontrolní funkce měla kontrolovat,
- Kontrolní funkce je organizačně oddělená od aktivit, které má monitorovat a kontrolovat,
- S výjimkou členů nejvyššího řídicího orgánu by vedoucí pracovník kontrolní funkce neměl být podřízen osobě, která nese odpovědnost za řízení činností, které jsou předmětem kontroly,
- Odměňování pracovníků kontrolních funkcí by nemělo být navázáno na výkon jimi dohlížených činností a útvarů.

¹⁰³ Tj. standartně osoby mimo statutární orgán, byť i tato kombinace je za určitých okolností představitelná, zejména u menších a méně komplexních a rizikových subjektů.

V situaci, kdy však tento obecný pokyn vyžaduje nezávislost vedoucího pracovníka compliance i jednotlivých pracovníků compliance na kontrolovaných útvarech je již výrazně obtížněji představitelná integrace s právním oddělením, neboť jak již bylo uvedeno, právní funkce podléhá přezkumu compliance. Jakékoliv řešení spočívající v jejich vzájemné integraci, tak bude muset zahrnovat interní mechanismy spočívající v zabránění sebekontroly a střetům zájmů zejména vedoucích pracovníků. Jedná se však o kombinaci v praxi u menších subjektů poměrně častou, a lze se tak domnívat, že za naplnění principu proporcionality, toliko v zásadě akceptovanou ze strany ČNB. I samotný obecný pokyn v odst. 205 a 206 připouští, že s ohledem na proporcionalitu může být funkce compliance v určitých případech sloučena nejen s funkcí risk managementu, ale případně také s jinou vhodnou funkcí, kde výslovně zmiňuje právní funkci, ale taktéž (již méně pochopitelně) funkci řízení lidských zdrojů.

Ohledně dalších požadavků je opakováno, že pracovníci compliance musí mít dostatečné znalosti, schopnosti a zkušenosti a přístup k pravidelným školením¹⁰⁴, musí být v přiměřeném počtu¹⁰⁵, a také je opakováno, že funkce compliance musí mít k dispozici dostatečná oprávnění k výkonu činnosti, včetně přístupu k informacím, a musí mít k dispozici přiměřenou IT podporu¹⁰⁶. Povšimněme si, že tyto požadavky obecného pokynu jsou obdobou § 46 odst. 1 prováděcí vyhlášky k zákonu o bankách, a lze se tak domnívat, že ČNB (nejen tuto) část obecného pokynu promítla přímo do národního závazného právního předpisu.

A konečně k samotné náplni činnosti funkce compliance obecný pokyn v odst. 209 blíže specifikuje, že compliance funkce

- Radí řídicímu orgánu společnosti ohledně opatření, která mají být přijata za účelem zajištění souladu s aplikovatelným právem, pravidly, regulacemi a standardy a má zároveň posuzovat případný dopad změny regulatorního prostředí na činnosti společnosti,
- Zajistí compliance monitoring v souladu s compliance plánem, následný pravidelný reporting vedoucím orgánům a funkci řízení rizik,

¹⁰⁴ Odst. 207 EBA/GL/2021/05 obecných pokynů k vnitřnímu systému správy a řízení

¹⁰⁵ Odst. 177 EBA/GL/2021/05 obecných pokynů k vnitřnímu systému správy a řízení

¹⁰⁶ Odst. 178 EBA/GL/2021/05 obecných pokynů k vnitřnímu systému správy a řízení

- Ověřuje v úzké spolupráci s funkcí řízení rizik a právní funkcí, že nově zaváděné produkty a procesy jsou v souladu s platnou a očekávanou regulací,
- Zajistí odpovídající kroky proti usnadnění anebo rovnou umožnění podvodného jednání, praní špinavých peněz nebo financování terorismu anebo porušení disciplíny (např. vnitřních předpisů).

Jak je patrné z dříve rozebírané úpravy funkce compliance, obsahuje výše uvedené ustanovení nad rámec dříve uváděných požadavků v zásadě pouze rozšíření činnosti compliance i na řízení rizika podvodů.

Obecný pokyn EBA je ve srovnání s ostatními právními i „soft-law“ předpisy nejobsáhlejší a nejdetailejší, neboť jak je patrné výše, oproti prováděcí vyhlášce k zákonu o bankách a dokonce i oproti úřednímu sdělení ČNB k základním informacím na kvalitativní požadavky souvisejícími s výkonem činnosti obsahuje dodatečné požadavky upravující činnost a předmět compliance, postavení pracovníků compliance ve společnosti a mnoho dalších, v této práci výslovně nezmíněných požadavků.

5. Porovnání teoretického vymezení ŘKS a compliance a jejich právní úpravy v bankovníctví

Na základě porovnání obsahu kapitol 3 a 4 lze dospět k několika zjednodušeným závěrům, které se pokusím níže shrnout.

Zprvé, naplnily se předpoklady, že teoreticky vymezené principy řádné správy společnosti a compliance jsou aplikovatelné i na oblast bankovníctví. Přestože v rámci právních předpisů výslovné zmínky o systému tří linií obrany nenajdeme, v doprovodných soft-law předpisech jsou odkazy nejen patrné, ale i výslovné. Znalost konceptu tří linií obrany je dle mého názoru v zásadě nezbytná pro to, aby čtenář právních předpisů upravujících bankovní ŘKS měl alespoň základní představu, co obecné požadavky obsažené v zákoně o bankách a jeho prováděcí vyhlášce znamenají.

Zadruhé, právní úprava v podobě hard-law, tzn. zákon o bankách, jeho prováděcí vyhláška a právně vynutitelné předpisy EU v zásadě neznalému čtenáři neumožňují právní normy bez dalšího aplikovat, neboť i zmíněná prováděcí vyhláška pracuje s vysokou mírou abstraktnosti, kdy stanoví požadavky typu „*ŘKS má být nastaven s ohledem na velikost, model podnikání povinné osoby, jeho složitost a s ním spojená*

rizika, organizační uspořádání a povahu, rozsah a složitost činností, které vykonává anebo hodlá vykonávat“. Konkrétní obsahové vymezení jednotlivých částí ŘKS, které nám umožní alespoň nějakým způsobem uchopit požadavky principu proporcionality, neboť nám naznačuje očekávání (zákonodárce a) orgánu dohledu, je obsahem až nelegislativních aktů, ať již vydávaných ČNB anebo EBA. Ve vztahu k funkci compliance jsou tak až ony nelegislativní akty vodítkem a jasnějším ukazatelem toho „co by funkce compliance vlastně měla dělat“, aby naplnila právními předpisy požadovaný cíl zajišťování souladu s předpisy.

Zatřetí, je zřejmé, že úprava postavení a předmětu činnosti compliance v bankovním sektoru zásadním způsobem reflektuje specifika bankovního sektoru. I tak nicméně většina požadavků kladená právními předpisy i nevynutitelnými úředními sděleními a obecnými pokyny v zásadě „pouze“ blíže specifikuje obecné požadavky na governance a funkci compliance kladené teoretickým vymezením a obecnými požadavky na řádnou správu tak, jak jsou vymezeny např. v materiálech Mezinárodní asociace interních auditorů. Tyto požadavky lze podpůrně použít pro pochopení činnosti funkce compliance a jejího organizačního zařazení ve společnosti obecně, nikoliv jen v rámci bankovní instituce. Nelze si nicméně nepovšimnout ani výjimek z tohoto pravidla, a to např. v podobě požadavků obecného pokynu EBA, aby funkce compliance „*zajistila odpovídající kroky proti usnadnění anebo rovnou umožnění podvodného jednání, praní špinavých peněz nebo financování terorismu*“ anebo požadavku na přímé zapojení funkce compliance do procesu schvalování nových produktů společnosti. Zatímco u praní špinavých peněz se často v praxi jedná o oblast, která je funkcí compliance pokrývána i mimo bankovní sektor, v případě prevence podvodů je tento požadavek ojedinělý. V obou případech, tj. jak prevence podvodů, tak AML/FT je však nezbytné si uvědomit, že praktickým výkonem těchto činností funkcí compliance, by se compliance neměla stát prvoliniíovou funkcí a měla by si tak v ideálním případě udržet svoji kontrolní a nikoliv výkonnou povahu (v ideálním případě by tedy funkce compliance měla kontrolovat nastavení systému AML či prevence podvodů, nikoliv tento systém spravovat a nastavovat; v praxi je však compliance často v těchto oblastech funkcí výkonnou, a obecné pokyny EBA ji k tomu nepřímou a lze říci i trochu nešťastně směřují).

A konečně začtvrté, pro úplnost je vhodné poznamenat, že zatímco z tabulky v části 4, převzaté z materiálů ČIIA vyplývá, že kontrolními funkcemi druhé úrovně jsou kromě funkce řízení rizik a compliance také např. „controlling, bezpečnost, řízení kvality, inspekce a kontroly“ a případně další. Bankovní úprava na první pohled reguluje pouze compliance a funkci řízení rizik. Oba uváděné přístupy však nejsou ve vzájemném rozporu, neboť jedním z hlavních principů regulace (nejen bankovního) governance, je

častokrát opakovaný princip proporcionality a relativní svobody nastavit ŘKS tak, jak vyhovuje a zároveň odpovídá potřebám společnosti, jejímu rizikovému profilu, velikosti, produktům, personálnímu obsazení atd. Nelze tak vyloučit, že některými kontrolními pravomocemi v rámci druhé linie obrany, tak budou pověřeny i jiné útvary, nežli risk management nebo compliance. Někdy takovýto postup může být i výslovně vhodný např. za účelem omezení střetů zájmů. Funkčnost ŘKS jako celku tím však samozřejmě nemůže a nesmí být narušena.

Závěr

Detailní úprava řídicího a kontrolního systému, včetně jeho složky v podobě funkce compliance, je jedním ze specifík regulace finančního trhu. K výraznému zesílení požadavků v této oblasti došlo zejména následkem poslední finanční krize, kdy v Evropské unii zároveň došlo k reformě unijních orgánů dohledu a systému legislativy. Ta aktuálně zahrnuje jak přímo vynutitelné nařízení či směrnice s povinností lokální transpozice do právních řádů, tak ale také na unijní úrovni relativně nový prvek, v podobě v zásadě nevynutitelných obecných pokynů a doporučení, která zjednodušeně slouží k dovysvětlení požadavků obsažených v závazné legislativě. Legislativní systém Evropské unie je tak relativně podobný tuzemské koncepci, s hierarchií v podobě zákona, jeho prováděcí vyhlášky a doprovodných úředních sdělení či dohledových benchmarků ČNB.

Úprava řídicího a kontrolního systému a funkce compliance v právně závazných předpisech, ať již unijních, nebo tuzemských, je relativně obecná a principiálně orientovaná. K pochopení podstaty compliance a jejího praktického uspořádání v rámci ŘKS jsme se blíže museli seznámit s konceptem tzv. tří linií obrany (před riziky), podle kterého první linie, (tzv. vlastníci rizik) většinou v postavení výkonných útvarů společnosti identifikuje a řídí podstupovaná rizika na každodenní bázi. V rámci této linie obrany taktéž probíhají manažersky orientované kontroly. Nad touto linií se nachází linie druhá, kontrolní. Její součástí by měly být pouze činnosti (útvary) kontrolní povahy. Tyto činnosti (útvary) tak ze své podstaty nemají být výkonné (např. ve smyslu obchodní) a měly by na výkonu prvoliniových činností být nezávislé. Ohledně jejich organizačních zařazení do společnosti je potřeba respektovat požadavky na zamezení střetu zájmů, poskytnutí požadované součinnosti, zdrojů a vážnosti. Do druhé linie obrany spadá právě námi řešená funkce compliance. Ještě nad druhou linií nalezneme linii poslední, tj. interní audit, který kontroluje obě úrovně pod ním a je nezávislý na nich obou. Přestože závazná legislativa vychází z konceptu tří linií obrany,

již jej výslovně v právních předpisech nezmiňuje a shrnuje jej pouze do několika dílčích principů, které jsou však dle mého názoru, bez komplexní znalosti celého konceptu nesrozumitelné.

Cíle funkce compliance a její povahy již nalezneme v právním předpise, konkrétně v prováděcí vyhlášce k zákonu o bankách, tyto cíle jsou pak dále detailně rozvedeny především v úředních sděleních ČNB a obecných pokynech EBA, které jak jsme výše prokázali však spíše kvazilegislativními akty. Zjednodušeně lze tvrdit, že úlohou compliance je kontrola souladu činností společnosti s právními předpisy a vnitřními předpisy společnosti, a kontrola souladu vnitřních předpisů mezi sebou navzájem. Je důležité pochopit, že se jedná o kontrolu všech předpisů, a to včetně těch velmi technických, upravujících např. oblasti výpočetní techniky, metodiky účetnictví, ochrany osobních údajů či např. výpočtu kapitálových požadavků. Zároveň tento požadavek zahrnuje všechny činnosti banky, tzn. jedná se nejenom o kontrolu dokumentace, ale i samotných procesů. K tomu předpisy soft-law dále doplňují další požadavky, jako např. na prevenci podvodů či zapojení do procesu schvalování bankovních produktů.

Ohledně konkrétních činností, jejichž prostřednictvím je funkce compliance vykonávána, právně závazné předpisy v zásadě mlčí. Až úřední sdělení ČNB obsahuje příklady konkrétních kontrol a činností, které mohou být vykonávány za účelem zajištění souladu. Je však na každé konkrétní bance, jakým způsobem bude funkci compliance realizovat, pokud to bude přiměřené její činnosti a rizikovému profilu, a pokud tím kterým způsobem budou naplněny všechny zákonné požadavky.

To samé platí i o organizačním uspořádání funkce compliance, kde obecný princip praví, že funkce musí být dostatečně nezávislá a prostá střetu zájmů, nicméně je-li to přiměřené, umožňuje legislativa i kombinaci funkce compliance s funkcí řízení rizik či s právní funkcí. Je nicméně třeba si uvědomit, že compliance je funkce kontrolní, zatímco právní funkce je funkce výkonná, a odpovídajícím způsobem řídit rizika související s integrací těchto funkcí. V ideálním případě by tak funkce compliance, právní funkci a právní rizika s tím související měla kontrolovat.

Výše uvedeným shrnutím a porovnáním jsme si zároveň odpověděli na základní hypotézy vytyčené v úvodu práce.

Činnosti funkce compliance nejen svým rozsahem značně překračují činnost právního oddělení, ale jedná se svojí povahou o zcela odlišný typ činnosti, vyžadující často odlišnou specializaci a zaměření odpovědných pracovníků. Tím můžeme zároveň definovat další požadavek na případné sloučení právního

a compliance oddělení, a to, aby takovéto sloučení oddělení, nebylo provedeno na úkor technických znalostí a schopností funkce compliance vykonávat svoji činnost.

Tyto závěry jsou použitelné nejenom v oblasti bankovního compliance, ale i v případě compliance funkcí v jakékoliv jiné obchodní společnosti. Přestože většina obchodních společností nefinančního charakteru nebude mít funkci compliance legislativně upravenou buďto vůbec anebo mnohem méně komplexně a podrobně, jsou hlavní závěry přenositelné, neboť vycházení z obecných principů řádné správy a kontroly společnosti. Pouze za předpokladu řádného vymezení náplně činnosti, zamezení střetů zájmů, zajištění odpovídajícího organizačního uspořádání, personálního vybavení atd. lze považovat funkci compliance a potažmo celý ŘKS za efektivní a smysluplný.

Seznam použitých zkratek

AML zákon č. 253/2008 Sb. o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu (Anti Money Laundering)

Basel Basilejská kapitálová dohoda

Basel II Nová basilejská kapitálová dohoda

Basel III Třetí basilejská kapitálová dohoda

BCBS Basilejský výbor pro bankovní dohled (Basel Committee on Banking Supervision)

BIS Banka pro mezinárodní platby (Bank for International Settlements)

CFD rozdílové smlouvy (contracts for difference)

CRD Směrnice o kapitálových požadavcích (Capital Requirements Directive)

CRR Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013 ze dne 26. června 2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky

CRD IV Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/36/EU ze dne 26. června 2013 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o obezřetnostním dohledu nad úvěrovými institucemi a investičními podniky

ČAP Česká asociace pojišťoven

ČBA Česká bankovní asociace

ČIIA Český institut interních auditorů

ČOI Česká obchodní inspekce

ČCA Česká compliance asociace

ČNB Česká národní banka

ČR Česká republika

EBA Evropský orgán pro bankovníctví (European Banking Authority)

EBF Evropská bankovní federace

ECB Evropská centrální banka (European Central Bank)

EIOPA Evropský orgán pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění (European Insurance and Occupational Pensions Authority)

ENFCO European Network for Compliance Officers

ESAs Evropské orgány pro dohled (European Supervisory Authorities)

ESCB Evropský systém centrálních bank (European System of Central Banks)

ESFS Evropský systém dohledu nad finančním trhem (European System of Financial Supervision)

ESMA Evropský orgán pro cenné papíry a trhy (European Securities and Markets Authority)

ESRB Evropská rada pro systémová rizika (European Systemic Risk Board)

EU Evropská unie

FSB Rada pro finanční stabilitu (Financial Stability Board)

GDPR Obecné nařízení o ochraně osobních údajů

IAIS Mezinárodní sdružení orgánů dohledu v pojišťovnictví (International Association of Insurance Supervisors)

IBFed Mezinárodní bankovní federace (International Banking Federation)

ICA Mezinárodní compliance asociace (International Compliance Association)

IFCA Mezinárodní federace compliance asociací (International Federation of Compliance Association)

IIA Mezinárodní institut auditorů (Institute of Internal Auditors)

IOSCO Mezinárodní organizace sdružující komise pro cenné papíry (International Organization of Securities Commissions)

MF Ministerstvo financí České republiky

OECD Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organization for Economic Co-operation and Development)

OZ Zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník

ŘKS řídicí a kontrolní systém

SFEU smlouva o fungování Evropské unie

VOVČ vyhláška č. 163/2014 Sb., o výkonu činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry

ZČNB Zákon č. 6/1993 Sb. o České národní bance

ZISIF Zákon č. 243/2013 Sb. o investičních společnostech a investičních fondech

ZPKT Zákon č. 256/2004 Sb. o podnikání na kapitálovém trhu

ZPS Zákon č. 370/2017 Sb. o platebním styku

ZoB Zákon č. 21/1992 Sb. o bankách

ZOK Zákon č. 90/2012 Sb. o obchodních korporacích

ZoP Zákon č. 277/2009 Sb. o pojišťovnictví

ZTOPO Zákon č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

DĚDIČ, J., MARČANOVÁ, J., VILD, Jan. Právo cenných papírů a kapitálového trhu, 1. vydání, Praha: PROSPEKTRUM, 2000, ISBN: 80-7175-084-0

BLAHOVÁ, N. *Rizika bank a jejich regulace*. Jesenice: Ekopress, 2018. ISBN 978-808-7865-477

HURYCHOVÁ, K., SÝKORA, M. *Compliance programy (nejen) v České republice*, Praha: Wolters Kluwer, 2018, s.234 ISBN: 978-80-7552-667-0

PAVLÁT, Vladislav. *Globální finanční trhy*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2013, s. 166. Edice EUPRESS. ISBN 978-80-7408-076-0.

MONKS, Robert A., MINOW G, Nell, *Corporate Governance*, 5. vydání, John Wiley & Sons Inc, 2011., s.27 EAN: 9780470972595

MALLIN, CH. *Corporate Governance*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2007. s. 5. ISBN: 978-01-9928-900-4

KLÍROVÁ, J. *Corporate governance – správa a řízení obchodních společností*. Praha: Management Press, 2001. s. 87. ISBN: 80-7261-052-X

SIGMUNDOVÁ, M., JANÁK, M., LOMNICKÝ, R., BLAŽEK ČERVENKOVÁ, P. *Péče řádného hospodáře v širším kontextu českého soukromého práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. s.22 ISBN 978-80-7380-411-4.

MORAVEC, Tomáš. LUCIE ANDREISOVÁ. *Obchodní společnosti pohledem Corporate Governance*. Grada, 2021, s.274. ISBN 978-80-271-4168-5.

TAUŠL PROCHÁZKOVÁ, Petra a Eva JELÍNKOVÁ. *Podniková ekonomika – klíčové oblasti*. Praha: Grada Publishing, 2018 s.212. ISBN 978-80-271-0689-9.

DVOŘÁČEK, J. a KAFKA, T., *Interní audit v praxi*. Brno: Computer Press, 2005, s.5 ISBN 80-251-0836-8.

Hornby A S, *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English*, 7th Edition, Oxford University Press, 2005, str. 309 ISBN 10: 0194316505

PIHERA, V., SMUTNÝ, A., SÝKORA, P. *Zákon o bankách. Komentář*. 2.vydání Praha: C. H. Beck, 2019. s.126 ISBN 978-80-7400-764-4.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

Regulace a dohled nad kapitálovým trhem. *Česká národní banka*. - <https://www.cnb.cz/cs/dohled-financni-trh/vykon-dohledu/postaveni-dohledu/regulace-a-dohled-nad-kapitalovym-trhem/> [cit. 15. 05. 2021]

European Corporate governance Institute - <https://ecgi.global/content/codes-0> [cit. 15. 05. 2021]

Compliance with EBA regulatory products – <https://www.eba.europa.eu/about-us/legal-framework/compliance-with-eba-regulatory-products> [cit. 30. 05. 2021]

Etický kodex České bankovní asociace - <https://cbaonline.cz/eticky-kodex-cba> [cit. 30. 05. 2021]

České bankovní kodexy - <https://cbaonline.cz/kodexy-a-standardy?categoryType=Kodexy#content> [cit. 30. 05. 2021]

České bankovní standardy - <https://cbaonline.cz/kodexy-a-standardy?categoryType=Standardy#content> [cit. 30. 05. 2021]

International Association of Insurance Supervisors - <https://www.cnb.cz/cs/dohled-financni-trh/vykon-dohledu/mezinarodni-aktivity/iais/> [cit. 31. 05. 2021]

International Organization of Securities Commissions - <https://www.cnb.cz/cs/dohled-financni-trh/vykon-dohledu/mezinarodni-aktivity/iosco/> [cit. 31. 05. 2021]

Regulatory Consistency Assessment Programme (RCAP) Assessment of Basel III regulations – European Union, December 2014; <https://www.bis.org/press/p141205.htm> [cit. 10. 06. 2021]

G20/OECD Principy správy a řízení společností, s.13 ISBN: 978-80-270-0636-6 http://www.mzv.cz/file/2247685/g20_principles_of_corporate_governance_cze.pdf [cit. 12.06. 2021]

Cadburyho report (The Financial aspects of Corporate Governance). The Committee on the Financial Aspects of Corporate Governance and Gee and Co. Ltd. 1992. <https://ecgi.global/code/cadbury-report-financial-aspects-corporate-governance> [cit. 12.06. 2021]

Basel Committee on Banking Supervision Guidelines Corporate governance principles for banks, July 2015 ISBN 978-92-9197-126-8. <https://www.bis.org/bcbs/publ/d328.htm> [cit. 12.06. 2021]

Profesní časopis Interní auditor 1/2019, s.4 ISSN: 1213-8274, Český institut interních auditorů, 2019 <https://www.interniaudit.cz/download/casopis/casopis-2019-1.pdf> [cit. 12.06. 2021]

Compliance jako živý organismus, Tereza Čapková, Euro, <https://www.euro.cz/archive/compliance-jako-zivy-organismus-n-1332812> [cit. 18.07. 2021]

Metodické a výkladové materiály <https://www.cnb.cz/cs/dohled-financni-trh/legislativni-zakladna/banky-a-druzstevni-zalozny/metodicke-a-vykladove-materialy/> [cit. 17.08. 2021]

3. Seznam použitých právních předpisů

Zákon č.1/1993 Sb. Ústava České republiky

Zákon č. 2/1993Sb., Listina základních práv a svobod

Zákon č. 370/2017 Sb., o platebním styku

Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách

Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví

Zákon č. 6/1993 Sb. o České národní bance

Zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník

Zákon č. 243/2013 Sb. o investičních společnostech a investičních fondech

Zákon č. 256/2004 Sb. o podnikání na kapitálovém trhu¹ Ibid

Zákon č. 90/2012 Sb. o obchodních korporacích

Zákon č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

vyhláška č. 163/2014 Sb., o výkonu činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry

vyhláška č.123/2007 o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry

Vyhláška č. 163/2014 Sb. o výkonu činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry, §10 odst.2.

2017 No. 692. The Money Laundering, Terrorist Financing and Transfer of Funds (Information on the Payer) Regulations 2017

Vyhláška č. 67/2018 Sb., o některých požadavcích na systém vnitřních zásad, postupů a kontrolních opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/36/EU ze dne 26. června 2013 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o obezřetnostním dohledu nad úvěrovými institucemi a investičními podniky

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2013/575 ze dne 26. června 2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2016/679 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů

Pro úplnost v této části uvádím i Úřední sdělení ČNB, dohledové benchmarky a obecné pokyny ESA's, i když jak bylo výše v práci prokázáno a Nejvyšším správním soudem judikováno, nejedná se přímo o právní předpisy, ale mají kvazilegislativní povahu

Úřední sdělení ČNB ze dne 26. května 2009 k některým požadavkům na systém vnitřních zásad, postupů a kontrolních opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu

Úřední sdělení České národní banky ze dne 5. srpna 2020 k výkladu pojmů důvěryhodnost a odborná způsobilost

Úřední sdělení České národní banky ze dne 18. září 2014 k výkonu činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry – odměňování

Úřední sdělení České národní banky ze dne 19. srpna 2016 k výkonu činnosti na finančním trhu – cloud computing

Úřední sdělení České národní banky ze dne 21. května 2010 k posuzování vedoucích osob bank, poboček zahraničních bank ze třetí země, finančních holdingových osob a institucí elektronických peněz

Úřední sdělení České národní banky ze dne 10. prosince 2010 k výkonu činnosti na finančním trhu: Kvalitativní požadavky související s výkonem činnosti

Dohledový benchmark ČNB č. 3/2019, Odkazy v pojistné smlouvě a pojistných podmínkách na jiné dokumenty

Obecné pokyny k vnitřnímu systému správy a řízení č. EBA/GL/2021/05

Obecné pokyny EBA k outsourcingu č. EBA/GL/2019/02

Obecné pokyny k vyřizování stížností v odvětví cenných papírů a bankovníctví č. JC/2018/35

Obecné pokyny k posuzování vhodnosti členů vedoucího orgánu a osob v klíčových funkcích č. EBA/GL/2017/12

Obecné pokyny k řádným zásadám odměňování č. EBA/GL/2015/22

Obecné pokyny k dohledu a mechanismům pro správu a řízení retailových bankovních produktů č. EBA/GL/2015/18

4. Seznam použité judikatury

Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 11. 2006, čj. 2 Ao 1/2006-47

5. Seznam ostatních zdrojů

J. Bouška, P. Sýkora: *EU zavedla novou architekturu dohledu. Co čeká pojišťovny?* In *Pojistný obzor* 1/2011, Professional Publishing 2011, s.6 ISSN: 0032-2393

Profesní časopis *Interní auditor* 1/2019, s.4 ISSN: 1213-8274, Český institut interních auditorů, 2019

Compliance jako živý organismus, Tereza Čapková, *Euro*, 08/2017

LOGESOVÁ, Jitka. *Trestní compliance – prostředek pro vyvinění se právnické osoby z trestní odpovědnosti*. ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer

PETRUŮ, Hana. *Compliance v bankovníctví*. Rigorózní práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s. 15.

Abstrakt

Regulace finančních trhů a úloha compliance v rámci České republiky

Tématem této diplomové práce je zhodnocení současné legislativní úpravy finančních trhů v České republice, principů jejich regulace a s tím spojeného dohledu. Další část práce je pak věnována komplexní charakteristice funkce compliance a s ní neoddělitelně provázaného pojmu corporate governance. Předmět výkonu funkce compliance je v práci komplexně analyzován s cílem vymezit jeho oborový přesah a předpisy jimiž je definován. Přestože funkce compliance je přítomna v mnoha odvětvích obchodních činností, je tato práce zaměřena primárně na finanční trhy a specificky pak na oblast bankovníctví.

V první části práce je provedena charakteristika finančních trhů, potřeby jejich regulace a výkonu dohledu nad nimi.

Druhá část obsahuje analýzu legislativní i nelegislativní úpravy finančních trhů a to jak na národní, tak mezinárodní potažmo evropskounijní úrovni. Zvláštní pozornost je pak věnována ČNB a její snaze o zprostředkování právní závaznosti pro nelegislativní akty a s tím spojená analýza jejich vynutitelnosti.

Ve třetí části práce jsou vymezeny co do obsahu a činnosti funkce compliance a corporate governance, do češtiny překládaný jako „řídící a kontrolní systém společnosti“. Je zde vymezena jejich pozice v rámci konceptu 3 linií obrany a popsáno jejich vhodné organizační uspořádání ve struktuře společnosti. Důraz je zde kladen na objasnění principu 3 linií, který je stěžejní pro objasnění řádného fungování ŘKS a vhodného nastavení procesů v rámci vnitřní struktury společnosti.

Čtvrtá část práce je pak věnována právnímu zakotvení výše zmíněných funkcí a to opět jak legislativními, tak nelegislativními předpisy v rámci národní i evropskounijní úpravy. Tyto právní úpravy tvoří jeden komplexní celek a takovéto jejich vnímání je nezbytné pro porozumění právního vymezení funkce compliance.

Pátá část přináší srovnání teoretického vymezení compliance a ŘKS s poznatky získanými v předchozích dvou částech. Zdůrazňuje 4 klíčová zjištění, plynoucí z faktů prokázaných v předchozích kapitolách. Důraz je zde kladen na princip 3 linií obrany, který třebaže, v právních předpisech je výslovně uváděn minimálně, je skrze své principy promítán do celého pojetí zkoumané problematiky.

Klíčová slova: compliance, řídící a kontrolní systém, 3 linie obrany

Abstract

Financial market regulation and role of compliance in the Czech Republic

The topic of this diploma thesis is the evaluation of the current legislative regulation of financial markets in the Czech Republic, the principles of their regulation and related supervision. The next part of the work is devoted to the complex characteristics of the compliance function and the concept of corporate governance inextricably linked with it. The subject of the compliance function is comprehensively analysed in the work to define its scope and the regulations by which it is defined. Although the compliance function is present in many areas of business activities, this work is focused primarily on financial markets and specifically on banking.

The first part of the thesis describes the characteristics of financial markets, the need for their regulation and supervision.

The second part contains an analysis of legislative and non-legislative regulation of financial markets, both at the national and international and European Union level. Special attention is paid to the CNB and its efforts to mediate legal binding for non-legislative acts and the associated analysis of their enforceability.

The third part of the thesis defines the content and activities of the compliance and corporate governance functions, translated into Czech as the "management and control system of the company". It defines their position within the concept of 3 lines of defence and describes their appropriate organizational structure in the company structure. Emphasis is placed on clarifying the principle of 3 lines, which is crucial for clarifying the proper functioning of the corporate governance and the appropriate setting of processes within the internal structure of the company.

The fourth part of the work is then devoted to the legal basis of the above-mentioned functions, again both legislative and non-legislative regulations in the national and European Union regulations. These legal regulations form one complex whole and such their perception is necessary for understanding the legal definition of the compliance function.

The fifth part compares the theoretical definition of compliance and RCC with the knowledge gained in the previous two parts. It highlights 4 key findings from the facts demonstrated in previous chapters. Emphasis is placed on the principle of 3 lines of defence, which, although it is explicitly stated minimally in the legislation, is projected through its principles into the whole concept of the researched issue.

Keywords: compliance, corporate governance, 3 lines of defence